

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích

Pedagogická fakulta

Katedra anglistiky

Diplomová práce

Prepozice postverbálních větných členů

v současné angličtině

Fronting in present-day English

Eliška Suchá

Učitelství anglického a německého jazyka pro 2. stupeň ZŠ

2009

Vedoucí diplomové práce:

Ph.Dr. Vladislav Smolka, Ph.D.

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma *Prepozice postverbálních větných členů v současné angličtině* vypracovala samostatně s použitím pramenů uvedených v bibliografii.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své diplomové práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách.

České Budějovice, 20. 4. 2009

Eliška Suchá

•

Tímto bych chtěla srdečně poděkovat panu PhDr. Vladislavu Smolkovi, Ph.D.
za pomoc a podporu při mé práci.

•

Anotace:

Diplomová práce se zabývá jevem anglického slovosledu označovaným jako „fronting“, tj. umístěním jiného větného členu než podmětu v počáteční pozici ve větě. Úvodní část je založena na dostupné odborné literatuře, zvláštní oddíl je věnován počátečním pozicím záporných výrazů. V praktické části autorka práce zjišťuje, jak často a v jakých větných strukturách se jednotlivé větné členy nejčastěji ocitají v počáteční pozici a jaký je poměr tzv. „thematic“ a „rhematic fronting“, tj. jak často a za jakých podmínek je počáteční větný člen součástí tématu, a kdy se naopak stává příznakovým rématem. Výchozím materiálem pro zkoumání jsou autentické anglické texty z oblasti beletrie, žurnalistiky a autentický mluvený jazyk.

Abstract:

This diploma thesis deals with the phenomenon of the English word order called “fronting“, i.e. the initial position of a clause constituent other than the subject in the sentence. The introductory part is based on the relevant linguistic literature available, a separate section is devoted to the initial position of negative expressions. In the practical part of the thesis the author examines the frequency of fronting of the respective clause constituents, and the proportion of the “thematic“ and “rhematic fronting“, i.e. how often and under what conditions the initial clause constituent represents part of the theme, or rheme, respectively. The source material for the research are authentic English texts from fiction, journalism and the authentic spoken language.

OBSAH

Úvod	7
ČÁST TEORETICKÁ	8
1 Definice pojmu <i>fronting</i>	8
2 Nástin problematiky	8
3 Slovosled ve větě jednoduché	11
3.1 Gramatická funkce slovosledu	11
3.2 Sémantická funkce slovosledu	12
3.3 Rovina aktuálního členění větného	13
3.4 Vztah slovosledu k aktuálnímu členění větnému	13
3.41 Jazykový projev kontextově nezávislý	13
3.42 Jazykový projev závislý na kontextu	14
3.5 Funkce emotivní a emfatická	16
3.6 Rytmičné uspořádání slov ve větě	16
4 Přísllovečné určení v počáteční pozici ve větě	17
4.1 Adjunct	17
4.2 Přísllovečné určení modifikující obsah celé věty	20
5 Předmět v počáteční pozici ve větě	22
6 Příklady kontextové závislosti	24
7 Inverze	30
7.1 Inverze S-V	30
7.2 Inverze S-operator	32
8 Záporné výrazy v počáteční pozici ve větě	34
9 Věta rozkazovací; Věta zvolací; Citoslovce; Věta vedlejší	34
ČÁST PRAKTICKÁ	37
10 Kvantifikace preponovaných prvků	37
10.1 Beletrie	37
10.2 Mluvený projev	45

10.3	Žurnalistický styl	49
11	Charakterizace <i>fronting</i> na jednotlivých příkladech	51
11.1	Předmět přímý	51
11.2	Předmět předložkový	52
11.3	Subject complement	52
11.4	Doplňěk předmětu	54
11.5	Přísllovečné určení začleněné do větné stavby	54
11.51	Přísllovečné určení místa	54
11.52	Přísllovečné určení času	57
11.53	Přísllovečné určení způsobu	68
11.54	Přísllovečné určení příčinnosti	71
11.55	Přísllovečné určení míry	76
11.6	Větné modifikátory hodnotící obsah sdělení	76
12	Přehled ostatních jazykových konstrukcí – rematizátorů	78
12.1	Rematizace podmětu	78
12.2	Zvláštní konstrukce a jiné prvky na začátku věty	81
12.3	Rematizace slovesa	85
13	Obtížně zařaditelné příklady	85
14	Častost výskytu větněčlenských struktur	86
	Závěr	88
	Resumé	91
	Bibliografie	92

Úvod

Tématem mé diplomové práce je jev z oblasti anglického slovosledu označovaný v anglicky psané lingvistické literatuře obvykle jako *fronting*, tedy postavení jiného větného členu než podmětu v iniciální pozici ve větě. Zkoumání tohoto jevu je obzvláště zajímavé z hlediska rodilého mluvčího češtiny: v češtině se totiž díky jejímu flektivnímu charakteru na počátku věty může vyskytnout kterýkoli tematický větný člen, aniž by jeho iniciální pozice působila příznakově; naproti tomu v angličtině, kde je poziční mobilita větných členů značně omezena, je iniciální pozice jiného prvku než podmětu podstatně vzácnější a bývá zpravidla možná jen při souhře několika faktorů. Přestože tedy anglická i česká věta mohou příležitostně mít stejné povrchové rozložení větných členů (např. s iniciálním předmětem), což může méně zkušeného českého mluvčího angličtiny vést k mylnému závěru, že oba jazyky se v zásadě chovají stejně, motivace a frekvence takového uspořádání se v obou jazycích značně liší.

Cílem této diplomové práce tedy bude prozkoumat podrobně faktory umožňující počáteční postavení jiných větných členů než podmětu v angličtině. V teoretické části se pokusím nastínit problematiku *fronting* za pomoci vybrané lingvistické literatury, ve které se oproti běžné literatuře nachází relativně mnoho nashromážděných příkladů *fronting*. V praktické části budu pracovat s různými žánry současné anglicky psané literatury tak, že budu případy *fronting* vyhledávat, kvantifikovat, shromažďovat, třídit podle větných členů, popisovat a analyzovat.

ČÁST TEORETICKÁ

1 Definice pojmu „fronting“

‘Fronting’ je termín, kterým se v angličtině označuje přenesení určité jazykové jednotky do počáteční pozice, ve které se tato jazyková jednotka jinak obvykle nenachází.¹

Příčinou tohoto jevu může být mnoho faktorů, např. zdůraznění nějakého prvku, jevu či skutečnosti, nebo zaměření pozornosti na nějaký jev, určený pouze kontextově:

(You should take up swimming for relaxation.) Relaxation you call it. (Quirk et al., 1985: 1377)

Změny syntaktické stavby vět velmi často souvisejí se záměrem mluvčího či pisatele, majícím zájem na tom, aby obsah jeho sdělení byl posluchačem nebo čtenářem opravdu správně interpretován. Mluvčí či pisatel má možnost si sám zvolit, která část jeho sdělení bude nejvíce zdůrazněna. Jednou z možností realizace jeho záměru je tzv. *fronting*, tj. umístění nejčastěji předmětu nebo adverbia do počáteční pozice ve větě před podmět. Pro správnou interpretaci sdělení je ale také neméně důležité umístění přízvuku. V mluveném jazyce označuje přízvuk informační centrum spolehlivěji než slovosled a proto bez kontextu nelze poznat, co je tématem a co rématem:

Her vegetables Julie buys in the market. /Od S V A/

In the market Julie buys her vegetables. (Quirk et al., 1985: 89) /A S V Od/

2 Nástin problematiky

V následujících řádkách bude stručně naznačeno, jak mnohotvárná a různorodá může být problematika jazykového jevu nazývaného „fronting“.

Přítomnost určité jazykové jednotky v počáteční (a ne v koncové) pozici může být pro daný kontext žádoucí:

Wilson his name is.

¹ Definice platí podle R. Quirka.

An utter fool she made me feel.

Really good meals they serve at the hotel. (Quirk et al., 1985: 89)

Ve výše uvedených příkladech je podtržená, tedy preponovaná část (fronted element) právě to, co pravděpodobně v dané chvíli mluvčího napadne nejdříve, a tvoří réma. Zbytek věty je pak to, co jej napadne až dodatečně, a tvoří téma. Fronted element může být jak tématický, tak rématický. Rématický je tehdy, je-li kontextově nezapojený a tedy dynamičtější než ostatní prvky. Thematic fronting je tedy prostředkem textové návaznosti a je nejčastějším typem fronting. Rhematic fronting je prostředkem příznakového zdůraznění rématu. Možnost vložení čárky v písemném projevu naznačuje, že rématická část má charakter pouze rozšiřující informace:

Wilson, his name is.

‘Fronting’ je jazykový jev, který je relativně běžný jak v hovorovém a mluveném, tak ve spisovném a psaném jazyce. Nejčastěji mívá funkci spojovací, kdy umožňuje přímo nebo nepřímo navázat na předcházející text, přičemž konec věty připadá na nejdůležitější část sdělení:

That much the jury had thoroughly appreciated.

Most of these problems a computer could take in its stride.

This latter topic we have examined in Chapter 3 and need not reconsider.

To this list may be added ten further items of importance. (Quirk et al., 1985: 89)

Zájmena *this*, *that* a *these* přitom odkazují na předcházející známou informaci, a proto tyto příklady představují thematic fronting. V mnohých případech a za podobných podmínek se v počáteční pozici nacházejí také přechodníky končící na *-ing*:

Sitting at her desk in deep concentration was my sister Flora. She looked as though she had spent a sleepless night. (Quirk et al., 1985: 1378)

Vyjímečně lze závěr věty přesunout do počáteční pozice. V následujícím příkladě má postmodifikace jmenné části přísudku charakter tématu:

Of all the early examples of science fiction, the fantastic stories of Jules Verne are the most remarkable. (Quirk et al., 1985: 1378)

Přímá řeč je často umístěna v počáteční pozici jako přímý předmět:

I said: „That’s a pity.“ – „That’s a pity,“ I said. (Quirk et al., 1985: 1378)

Zvláštní druh prepozice lze najít v jazyce rétorického nebo barvitého žurnalistického stylu, často ke zdůraznění paralely mezi dvěma částmi souvětí nebo mezi dvěma shodnými či kontrastujícími částmi sousedících vět.

Předsazená část může být prozodicky zdůrazněna a plnit různé gramatické funkce:

a) Předmět přímý:

His face not many admired, while his character still fewer could praise.

b) Předmět předložkový:

His face not many were enamoured of, while his character still fewer could praise.

c) Jmenná část přísudku nebo doplněk předmětu:

Traitor he has become and traitor we shall call him. (Quirk et al., 1985: 1378)

d) Přísllovečné určení:

Defiantly they have spoken but submissively they will accept my terms.

He might agree under pressure: willingly he never would.

In London I was born and in London I shall die. (Quirk et al., 1985: 1378)

Paralelismus (*in London*) se často v mluvené řeči spojuje se zdůrazněním kontrastu:

I was born in London and shall die in London.

e) Predikace:

They have promised to finish the work, and finish it they will. (Quirk et al., 1985: 1378)

U predikace a přísllovečného určení najdeme často inverzi, pokud ovšem není subjektem zájmeno osobní:

Into the stifling smoke we plunged. /A S V/

Into the stifling smoke plunged the desperate mother. /A V S/ (Quirk et al., 1985: 1379)

V žurnalistickém stylu např. dochází k přesunutí predikace do počáteční pozice z důvodu přání autora zdůraznit podmět, který je tak posunut do finální pozice a stává se tak rématem:

Addressing the demonstration was a quite elderly woman.

Shot by nationalist guerrillas were two entirely innocent tourists. (Quirk et al., 1985: 1379)

Obecné rozdělení všech typů **počátečního postavení** jiných větných členů než podmětu by mohlo vypadat následovně:

I) Obligatorní – věta zvolací, tázací, asyndetická věty podmínková, atd.

II) Fakultativní – příznaková alternativa k běžnému postavení daného větného členu

a) Větné členy relativně mobilní – nevalenční příslovečné určení

b) Větné členy relativně imobilní – předmět, jmenná část přísudku, atd.

3 Slovosled ve větě jednoduché

3.1 Gramatická funkce slovosledu:

V angličtině je pozice slova ve větě formálním signálem jeho syntaktické funkce, což souvisí s analytickým charakterem tohoto jazyka. Např. základní schéma oznamovací věty je S-V-O-A. (Táž pozice může ale vyjadřovat i různé syntaktické funkce, např. u sloves *grow* nebo *call*.)

Slovosled jako prostředek roviny gramatické má funkci rozlišení větných členů a typů vět.

Inverze podmětu a určitého slovesa charakterizuje otázku zjišťovací, vedlejší větu podmínkovou (místo *if* a normálního slovosledu) a některé typy věty přací. Otázka doplňovací je mj., stejně jako věta zvolací, charakterizována počátečním *how* nebo *what*, pouze s tím rozdílem, že ve větě zvolací chybí inverze: *What silly things she says!* Ta ale říká hlouposti! – *What silly things does she say?* Jaké říká hlouposti? (Dušková, 1988: 521)

K odchylkám od pravidelného gramatického slovosledu dochází vlivem kontextu, v důsledku emfatického vytčení a nebo z důvodů stylistických.

3.2 Sémantická funkce slovosledu:

Slovosled se uplatňuje také jako sémantický činitel, a to když přemístěním téhož slova nabývá věta různých významů. Slova, která mají schopnost měnit význam věty změnou svého postavení ve větě, jsou především příslovce:

Naturally, she 'll pick up her strength přirozeně zase nabere sil – větný modifikátor (komentář mluvčího)

She 'll pick up her strength naturally nabere sil přirozeně (Dušková, 1988: 519) – příslovečné určení způsobu, modifikující sloveso.

Kvantifikátory mají podle pozice ve větě různý dosah platnosti a tím ovlivňují celkový význam věty:

Before supper the children mostly watch TV před večeří se děti většinou dívají na televizi

Before supper mostly children watch TV před večeří se na televizi dívají většinou děti. (Dušková, 1988: 525)

Větné modifikátory stojí nejčastěji mezi podmětem a přísudkem nebo na začátku věty:

Generally, books of this kind become popular knihy tohoto druhu se obvykle stanou oblíbenými

Clearly, he heard what she said nepochybně slyšel, co říká

Unfortunately, he interfered naneštěstí zasáhl. (Dušková, 1988: 526)

V koncové pozici jsou od předcházející části věty odděleny pauzou a tvoří samostatnou intonační jednotku.

Jako členské modifikátory stojí příslovce před příslušným větným členem, nebo za slovesem:

Books of this kind become generally popular knihy tohoto druhu se stávají všeobecně oblíbenými

He heard clearly what she said slyšel zřetelně, co říká

He interfered unfortunately zasáhl nešťastným způsobem. (Dušková, 1988: 526)

3.3 Rovina aktuálního členění větného:

Slovosled se uplatňuje také v rovině aktuálního členění větného, kdy lineární řazení slov ve větě modifikuje stupeň jejich výpovědní dynamičnosti tím, že ji zvyšuje směrem ke konci věty. Slova s nízkým stupněm sdělné hodnoty (tematické) většinou předcházejí před slova s vysokým stupněm sdělné hodnoty (rematické). To, zda je preponovaný prvek rématem, závisí na míře jeho výpovědní dynamičnosti v poměru k výpovědní dynamičnosti ostatních prvků. Velikost výpovědní hodnoty ovšem závisí také na jiných faktorech, jako např. kontextová zapojenost či nezapojenost slov ve větě. Slovosled působí na stupeň výpovědní dynamičnosti tím, že se při kontextové nezapojenosti určitý větný člen umístěním na konec věty stává rématem: *He had to give up his studies owing to his poor health* musel nechat studií pro své chatrné zdraví; umístěním na začátek věty pak tématem: *Owing to his poor health he had to give up his studies* pro své chatrné zdraví musel nechat studií. (Dušková, 1988: 519)

3.4 Vztah slovosledu k aktuálnímu členění větnému:

K prostředkům aktuálního členění větného patří kromě slovosledu také sémantika některých slov či slovních spojení, jazykový nebo situační kontext a intonace.

3.4.1 Jazykový projev kontextově nezávislý:

V jazykovém projevu nezávislém na konextu jsou tematické prvky řazeny na začátek, rematické na konec věty. Časová a místní určení ve funkci kulisy stojí nejčastěji na konci věty, přestože mají nízký stupeň výpovědní dynamičnosti. Počáteční postavení časového a místního určení je méně časté a pokud má být rématem, musí být vytčeno kontrastivním přízvukem: *YESTERDAY I came home late*. (Dušková, 1988: 529) V tom případě se ale nejedná o jazykový

projev kontextově nezávislý, protože kontrastivní přízvuk implikuje kontrast a tedy kontext.

Má-li sloveso *be* vyjadřující existenci rematický podmět, je toto aktuální členění naznačeno pomocí *there*: *There was dew*. Obsahují-li podobné věty příslovečné určení místní nebo časové jako kulisu, potom toto kulisové určení tvoří téma, přičemž přesunutím na začátek věty se aktuální členění nemění:

There was a short SILENCE and then UPROAR broke out.

There were puddles of WATER in the streets / In the streets there were puddles of WATER. (Dušková, 1988: 530)

3.42 Jazykový projev závislý na kontextu:

Aktuální členění kontextově závislých částí závisí na kontextu. Tak větné členy, které jsou v kontextově nezávislých větách rematické, mohou být kontextem tematizovány, byla-li o nich řeč v předcházejícím textu, a naopak. V češtině se ale vždy tematické prvky řadí na začátek a rematické na konec věty. Ve větách s kontextově závislými členy se uplatňují prostředky anaforické nebo lexikální, navazující na předcházející text, např. *other, further, similar, different*. Tematičnost může být např. indikována počátečním postavením předmětu s anaforickým demonstrativem.

Slovosled tematizovaný vlivem kontextu, s počátečním postavením příslovečného určení nebo jmenné části přísudku, je stylistickým prostředkem odborné nebo krásné literatury:

She had not reckoned on the constant interruptions that would crop up during the lessons. The incidental class interruptions she soon became used to.

(Dušková, 1988: 530)

An hour and a half had passed. To confusion had succeeded peace.

Of particular interest in this connection is the fact that ...

Also pertinent here is the question of the efficient use of the time that is available. (Dušková, 1988: 531)

Predikativní syntaktické adjektivum zaujímá počáteční pozici jen v případě, že explicitně navazuje na předcházející text nebo je-li v komparativu.

Kvantifikátory se vyznačují inherentně vysokým stupněm výpovědní dynamičnosti, v závislosti na syntaktickosémantické struktuře věty a na kontextu mohou ovšem být i tématem: *For several weeks, nothing happened.* (Dušková, 1988: 532)

Jako rematicizátory se uplatňují také vytykáací příslovce, např. *even, particularly, in particular, especially, also*, nebo *only*, kterými se mohou rematicizovat i výrazy inherentně tematické, jako osobní zájmena: *Even she came in time.* (Dušková, 1988: 532)

Příslovečné určení příčiny nebo účelu má proměnlivé postavení podle stupně výpovědní dynamičnosti: *Thanks to good organization we were able to finish in time. In order not to disturb my neighbours I turned the radio down.*

(Dušková, 1988: 533) Sloveso může být rématem: *At the mere thought of food his stomach turned.* (Dušková, 1988: 535) /A S V/. Příslovečné určení času může být tematické v iniciální i finální pozici (pokud nenese větný přízvuk): *On Monday the boat was fifteen miles north of the coast. /A S V Cs/ Ten minutes later we were speeding through London.* (Dušková, 1988: 535) /A S V A/

Ve většině případů je postavení větných členů gramatickým prostředkem vyznačujícím jejich syntaktickou funkci, a je tedy ve srovnání s češtinou relativně pevné. Pokud gramatický slovosled působí proti lineární modifikaci, vyjadřuje se aktuální členění prostředky sémantickými nebo některými syntaktickými konstrukcemi. Věty s nějakým emfaticky vytčeným prvkem tvoří zvláštní rovinu aktuálního členění. Vedle intonace a syntaktických prostředků se jako emfatický prostředek uplatňuje slovosled. K emfatické prepozici dochází i u lexikální složky slovesného tvaru, kdy se dostává do koncové pozice ta významová složka predikace, která je nositelem vlastního jádra výpovědi: *There are no criteria of choosing, yet choose we must. How he achieved the end he had in view I cannot say, but achieve it he did.* (Dušková, 1988: 532)

Prepozice nutného doplnění slovesa (předmětu, jmenné části přísudku, příslovečného určení) je také prostředkem emotivním, většinou v kombinaci s pomocnými prostředky lexikálními nebo intonačními = tzv. rhematic fronting:

A fat lot he cares about that!

A fat lot of good that will do!

A nice slating I got for lending you the gun!

Excellent food they serve here. (Dušková, 1988: 539)

Požadavek určitého vztahu k nějakému předcházejícímu prvku v textu nebo v řeči platí ve všech případech prepozice doplňku:

a) *In New York there is always something to do.*

b) *In a basket I put your clothes.* (Huddleston, 2002: 1372) /Co S V Od/

Větu a) s preponovaným příslovečným určením místa můžeme najít i na počátku diskurzu, zatímco věta b) vyžaduje návaznost na předcházející kontext, který by motivoval prepozici doplňku.

3.5 Funkce emotivní a emfatická:

Slovosled je dále prostředkem vyjadřování emotivního a emfatického, což se v angličtině projevuje jako odchylka od slovosledu gramatického:

Bang went the door and she was gone bouchly dveře a byla pryč.

V češtině se emotivita vyznačuje tím, že věta začíná rématem, např. *Uklízet budeš!* (Dušková, 1988: 512)

3.6 Rytmické uspořádání slov ve větě:

Pravidelný slovosled se mění také u nepřízvučných slov při rytmičtém uspořádání slov ve větě:

Here he 'comes! /A S V/ Tady přichází!

Here comes 'John! /A V S/ Tady přichází Jan! (Dušková, 1988: 520)

Funkce slovosledu při rytmičtém uspořádání se vyznačuje také řazením kratších členů koordinačních spojení před delší, např. *bread and butter* nebo *the room was warm and cosy.* (Dušková, 1988: 520)

4 **Příslovečné určení** v počáteční pozici ve větě:

Rozlišujeme tři hlavní pozice příslovečného určení ve větě: před podmětem, za přísudkem, a mezi subjektem a lexikálním slovesem.

Podle rozsahu modifikace se nejčastěji dělí na:

- a) adjunct - rozvíjí především přísudek, dále adjektivum, adverbium, předložkovou vazbu nebo větu vedlejší, je začleněné do větné vazby
- b) sentence adverbial - modifikuje obsah celé věty (clause-oriented), není začleněné do větné vazby.²

4.1 **Adjunct:**

Většina fakultativních příslovečných určení má základní postavení za slovesem, má-li sloveso předmět, za předmětem. Příslovečné určení modifikující jiné větné členy než přísudek se vyznačuje postavením před výrazem, ke kterému přísluší (pří-slovce „při slově“). Pod pojem adjunct můžeme zařadit následující sémantické třídy příslovečného určení:

Příslovečné určení místa:

Outside, the light began to fade. (Dušková, 1988: 522)

Outside, the storm raged itself out.

Beyond the arctic circle the vegetation is scarce. (Dušková, 1988: 450)

In the garden lived an old badger. (Huddleston, 2002: 225)

V čele věty se nachází pouze místní určení situační, zejména s předložkovou vazbou. Příslovečné určení typu *here, there, up, down, away* apod. se vyskytují v čele věty zpravidla jen jako stylistický prostředek literárního jazyka nebo jako prostředek vyjadřování emotivního.

- Predikativní příslovečné určení:

Upstairs, there was nothing going on. (Huddleston, 2002: 530)

Ashore, there was much drunkenness. (Huddleston, 2002: 531)

² Existují různé možnosti dělení, např. R. Quirk (1985) – Adjunct, Subjunct, Disjunct a Conjunct.

Příslowečné určení času - tvoří kulisu k vyjadřovanému obsahu a je tematickou složkou:

Nowadays people don't get enough exercise.

Now she's resting.

Originally he studied medicine.

Immediately the nurse called doctor.

Once he earned a lot of money. (Dušková, 1988: 451)

From time to time she looked out of the window.

As a rule, conjunctions are placed initially. (Dušková, 1988: 453)

Immediately after the match the team returned to Prague. /A S V A/

The next day she sold her car. (Huddleston, 2002: 779) /A S V O/

Příslowečná určení času mají velkou mobilitu a nelze proto pro jejich pozici uplatnit rozdělení na základní a neobvyklou: *In the afternoon we played tennis*, je zcela normální vyjádření, stejně jako *We played tennis in the afternoon*.

Příslowečné určení způsobu:

a) Příslowečné určení vlastního způsobu – stojí zpravidla za slovesem, má-li sloveso předmět, za předmětem.

b) Adverbiální určení podmětu (subject adjunct) – stojí zpravidla před přísudkem: *She carefully shut the door behind her. (Dušková, 1988: 456)*

V počátečním postavení je podtržen vztah k podmětu:

Shrewdly, he avoided a direct answer.

Rather stupidly, he hadn't taken a torch with us. – intonace samostatné jednotky s pauzou

Kindly shut the door. (Dušková, 1988: 457)

Některá příslowečná určení, jako např. *contentedly*, nelze umístit do počáteční pozice.

c) Příslowečné určení nástroje a prostředku: *The hills were covered with snow. (Dušková, 1988: 459)* Kromě funkce stylistického prostředku literárního jazyka nebo emfatického vytčení se nevyskytuje na začátku věty.

d) Přísllovečné určení průvodních okolností: *She replied without hesitation.*

(Dušková, 1988: 459) Viz c).

e) Přísllovečné určení zřetele – na začátku věty se vyskytuje poměrně často, a to jako její tématická část:

For a beginner she is doing quite well.

Morally, it was a victory.

In a way, he is right.

In this respect there is nothing to complain of.

As an interpreter he had few equals.

In view of these facts the theory appears untenable.

In the light of these findings the initial assumption appears to be correct.

As for the last proposal, the committee accepted it unanimously. (Dušková, 1988: 460)

Politically, the country is always turbulent. (Huddleston, 2002: 576)

f) Přísllovečné určení výsledku: *The examples fall into four groups.* (Dušková, 1988: 461) Viz c).

Přísllovečné určení příčinnosti:

a) Přísllovečné určení příčiny:

For some reason or other he failed to come. (Dušková, 1988: 461)

Thanks to your foresight we have saved ourselves a lot of trouble. (Dušková, 1988: 462)

b) Přísllovečné určení důvodu a účelu: *He went fishing.* (Dušková, 1988: 463)

(motivace děje leží v budoucnosti) V čele věty se obvykle nevyskytuje.

c) Přísllovečné určení podmínky - na začátku věty se vyskytuje často:

But for his fall, he would have won the race.

In case of fire, ring the alarm bell.

With your permission, I'll explain it.

Without a date the ticket is invalid. (Dušková, 1988: 463)

Kontext a intonace spoluurčují, představuje-li tématickou nebo rématickou část.

d) Příslovečné určení přípustky: *In spite of all his efforts he failed to attain his goal.* (Dušková, 1988: 463) - téma

Příslovečné určení původu a původce: *The blouse is made of silk.* (Dušková, 1988: 464)

Počáteční postavení se vyskytuje zřídka - při kontrastu, vytčení apod.

Příslovečné určení míry: *The ditch is two yards deep.* (Dušková, 1988: 465)

Kromě funkce stylistického prostředku literárního jazyka nebo emfatického vytčení se nevyskytuje na začátku věty.

Vytýkací příslovce: *even, just, exactly, only, merely, simply, especially, in particular* apod. – fungují jako rematizátory:

Even a child can understand it.

Only a blockhead can say a thing like that. (Dušková, 1988: 473)

Pro umístění příslovečného určení neexistují pevná pravidla, velká proměnlivost je způsobena vlivem kontextu, literárního stylu, prozodie nebo eufonie.

V počáteční pozici se může vyskytovat více než jedno příslovečné určení:

Yesterday just outside the back door I found a large grass snake. (Huddleston, 2002: 670)

For this reason, as soon as the meeting was over, he called his solicitor. (Huddleston, 2002: 780) /A A S V O/

Vícenásobné příslovečné určení se ale nejčastěji nachází na konci věty.

4.2 Příslovečné určení modifikující obsah celé věty:

Větné modifikátory stojí nejčastěji na začátku věty a mohou být samostatnou intonační jednotkou. Nelze jimi odpovědět na otázku *How?*. Mohou měnit své postavení bez vlivu na význam věty a mají inherentně nerematický charakter. Samy mohou být rématem pouze tehdy, jsou-li jediným novým prvkem sdělení.

Větné modifikátory hodnotící způsob sdělení:

Briefly, the programme will be as follows.

To put it mildly, she has been a rare disappointment to me.

Confidentially, is it true?

Personally I see no reason for inviting them. (Dušková, 1988: 476)

Frankly, I'm just not interested. (Huddleston, 2002: 576)

Větné modifikátory hodnotící obsah sdělení:

Obviously, this is a mistake. (Dušková, 1988: 476)

Actually we didn't discuss it.

Inevitably the scheme failed.

Ideally conversation classes should be small. (Dušková, 1988: 478)

Oddly, the gift didn't please her.

Surprisingly, they won the first prize. (Dušková, 1988: 480)

Surprisingly, she didn't keep us waiting. (Dušková, 1988: 445)

Thankfully the misunderstanding has been cleared up. (Dušková, 1988: 480)

Almost miraculously, they escaped death. (Dušková, 1988: 482)

Probably they would watch TV for hours. (Huddleston, 2002: 575)

Fortunately this did not happen. (Huddleston, 2002: 576)

Fortunately for me, my mother was unusually liberal-minded.

Luckily for them, Mr Keswick decided not to call their bluff.

Happily for the middle class, the workers hate pointy-headed intellectuals.
(Huddleston, 2002: 571)

Změnou pozice příslovečného určení ve větě může dojít ke změně jeho typu.

Např. *happily* může být sémanticky buď větný modifikátor nacházející se v počáteční pozici, nebo příslovečné určení způsobu, stojící pak v pozicích jiných: *Happily, they watched TV until dinner.* - *They happily watched TV until dinner.* (Huddleston, 2002: 575) Podobně: *Really I don't know* opravdu nevím – *I don't really know* vlastně nevím. (Dušková, 1988: 479)

Větné modifikátory sloužící jako prostředky textové návaznosti:

Do této kategorie patří příslovečná určení typu *to begin with, finally, in other words, on the other hand, therefore, accordingly, consequently, hence,*

otherwise. (Dušková, 1988: 522) Rozlišujeme následující typy prostředků textové návaznosti:

a) Aditivní:

For instance, we were never allowed to drink tea at all. (Dušková, 1988: 483)

Moreover, he didn't even apologise. (Huddleston, 2002: 576)

b) Adverzativní:

yet, still, however, in contrast apod.

c) Kauzální:

so, thus, therefore, as a consequence, accordingly apod.

d) Prostředky označující pořadí v chronologické nebo lineární posloupnosti:

First, there's the matter of an attempted car purchase. Next, there's the business of the cigarette-case. (Dušková, 1988: 483)

e) Jiné vztahy:

overall, instead, in comparison, else apod.

The weather was bad and the trains were crowded. Altogether, it wasn't a very enjoyable excursion. (Dušková, 1988: 484)

Formy příslovečného určení

Následující příklady ilustrují různé formy realizace příslovečného určení:

Had I known this at the time, I would not have bought it: finite clause

Realising he couldn't win, Tom began to lose heart: non-finite clause, -ing forma

His assignment completed, Ed went down to the pub: non-finite clause, přechodník

Hands on their heads, the prisoners filed from the room (Huddleston, 2002: 669): verbless clause.

5 Předmět v počáteční pozici ve větě:

Most of it she had written herself.

Anything you don't eat put back in the fridge. (Huddleston, 2002: 1372)

Základní pozice předmětu ve větě je bezprostředně za přísudkem: *She saw Tom. She often saw Tom.* (Huddleston, 2002: 247) Předmět obecně následuje za základní skladebnou dvojicí a nachází-li se ve větě přímý i nepřímý předmět, pak nepřímý předmět většinou předchází před předmětem přímým. Prepozice předmětu je základní odchylkou od jeho normální pozice: *The others she rejected.* (Huddleston, 2002: 247) Předmět stojící na začátku věty mívá silnější přízvuk, takže věta má dva intonační i informační vrcholy. Počáteční pozice zpravidla implikuje kontrast: *His son I have met; nebo pokračování: ... but his daughter I don't know.* (Dušková, 1988: 539) Např. věta: *We need daylight and to that extent it is utilitarian, but moonlight we do not need.* (Dušková, 1988: 539) odpovídá vytčení pomocí *as far as, as regards: ... as for moonlight, we do not need it.* Předmět v jazyce krásné a odborné literatury stojí v počáteční pozici také v důsledku své tematické povahy: *Most of these problems the computer can cope with.*

This point we must leave for future research. (Dušková, 1988: 539)

V mluveném jazyce funguje reprodukováaná věta jako **předmět verba dicendi**.

Uvozovací věta může stát za přímou řečí a pokud není její podmět vyjádřen osobním zájmenem, může mít inverzi:

“Please go away,” said one child. “And don't come back,” pleaded another. “Whatever shall I do now?,” wondered Fred, remembering – too late – the appointment he had missed. (Quirk et al., 1985: 1380)

U slovesa *say* také existuje věta s inverzí, typu O-V-S, kde preponovaným předmětem je *so*: *So say the rest of us.* (Quirk et al., 1985: 1381)

V mluvené řeči se setkáváme s prepozicí tematického předmětu, a to při důrazném vytčení:

That I know. That I understand. (Dušková, 1988: 531) Změny ve slovosledu se jako emfatický prostředek projevují nejčastěji při prepozici demonstrativa *that*:

That I don't know. That I realize. That I can't say. (Dušková, 1988: 539)

Postavení předmětu nepřímého nebo předložkového před podmětem je omezené na specifický kontext: *To Kim he gave the beer.* (Huddleston, 2002:

225) /Oprep S V Od/ Věta by byla např. nevhodnou odpovědí na otázky *What happened next?* nebo *What did Ed do with the beer?*.

Příklady předložkového předmětu: *Off which wall did she jump?* (Huddleston, 2002: 282) *To your father I'm even more deeply indebted.*³ (Huddleston, 2002: 628)

6 Příklady kontextové závislosti:

Závislost daného syntaktického prvku na kontextu se může projevat v různé míře a různými způsoby. Přehled základních možností kontextové zapojenosti podávají Huddleston, Pullum et al. (2002: 1373):

- 1) A: *Can I have a bagel?*
B: *Sorry, we're out of bagels.*
A: *How about a bran muffin?*
B: *A bran muffin I can give you.*

- preponovaný předmět je identický s předcházejícím větným elementem

- 2) A: *Do you have any muffins?*
B: *A bran muffin I can give you.*

- *bran muffin* se vztahuje k *muffins* tak, že označuje podskupinu

- jádro výpovědi je *bran* (*bran muffins* narozdíl od jiných druhů *muffins*)

- 3) A: *Can I have a bagel?*
B: *Sorry, we're out of bagels. A bran muffin I can give you.*

- *bran muffin* se vztahuje k *bagels* tak, že označuje podskupinu určité

kontextově relevantní skupiny (snídaňové pečivo)

- jádro výpovědi je *a bran muffin* (narozdíl od jiných druhů pečiva)

- 4) A: *Where can I buy a pen like that?*
B: *At the bookstore. Six dollars it costs.*

- zakoupení psacího pera evokuje pojem ceny, a *six dollars* pak označuje jednu z možných cen (z různých možných cen vybrána tato cena)

³ Otázkou je, zda se opravdu jedná o předmět nebo o příslovečné určení. Počáteční postavení prvku je podmíněno gramaticky.

- jádro výpovědi je *six dollars* - největší důraz leží na *dollars*

5) A: *Did you buy a whole new wardrobe for school?*

B: *No, I have lots of clothes. Most of my stuff my mom gets at Alexander's.*

- preponovaný předmět se vztahuje k předcházejícímu diskurzu následovně: *most of my stuff* se vztahuje k *a whole new wardrobe* tak, že obě slovní spojení souvisejí s oblečením B; mluvčí B je student (*school*), takže usuzujeme, že jí/mu nakupuje oblečení maminka, a to v různých obchodech

- jádro výpovědi je *Alexander's*; větný přízvuk leží na *Alexander's*, preponovaný předmět bude v důsledku přesunutí na počátek věty intonačně zdůrazněn také

6) A: *This is not another vulgar disgusting exploitation film.*

B: *Vulgar it's not. Dumb it is. Did we see the same movie?*

(Huddleston, Pullum et al., 2002: 1374)

- preponování adjektivní fráze je omezeno na případy, kdy existuje zjevný rozdíl mezi dvěma vlastnostmi (*vulgar* a *dumb*), a ani jednu z těchto vlastností nelze vynechat; pokud bychom vypustili větu *Vulgar it isn't*, pak by preponování přídavného jména bylo neopodstatněné

- preponovaná jmenná část přísudku se vztahuje k předchozímu textu; vlastnost *vulgar* byla zmíněna dříve, a zároveň *dumb* náleží společně s *vulgar* do skupiny potencionálních vlastností erotických filmů, a je rématem

7) A: *I can't stand him. He's stupid, arrogant, and totally off-the-wall.*

B: *Stupid I wouldn't really say he is.* (Huddleston, Pullum et al., 2002: 1375)

- A zmiňuje několik vlastností a B popírá jednu z nich; negace nebo kontrast mezi dvěma nebo více prvky následujícího a předcházejícího diskurzu

- preponovaná jmenná část přísudku je rématem

8) *Pretty they aren't. But a sweet golden grapefruit taste they have.*

(Huddleston, Pullum et al., 2002: 1375)

- preponovaný předmět přímý je rématem; *a sweet golden grapefruit taste* patří společně s *pretty* do skupiny potencionálních vlastností *they*

9) *There are two issues we'll have to deal with. One we can discuss tomorrow.*

(Huddleston, Pullum et al., 2002: 1376)

- *one* se přímo vztahuje k předchozímu *two issues* a je tématem

- z předchozího diskurzu odvodíme „We can discuss the issues at times x“ – pokud máme projednat určitá témata, pak musí existovat možnosti určitého času, kdy to můžeme udělat

10) A: *Do you think you'd be more nervous in a job talk or a job interview?*

B: *A job talk I think you'd have somewhat more control over.*

(Huddleston, Pullum et al., 2002: 1376)

- preponovaný prvek je zmíněný v předcházejícím diskurzu; B vybírá ze dvou možností

- nervozita A v něm evokuje pojem „mít kontrolu nad situací“, takže „You'd have x amount of control over the situation“ můžeme považovat za něco inherentě obsaženého v promluvě A

11) *My neighbours have a huge back yard. Through it they've run a string of beautiful Japanese lanterns.* (Huddleston, Pullum et al., 2002: 1376)

- preponované příslovečné určení místa je tématem - věta popisuje místo (na kterém stojí řada luceren), které je zmíněno v první větě

12) a) *I've promised to help them and help them I will.* (Huddleston, Pullum et al., 2002: 1376)

b) *At the end of the term I took my first exams; it was necessary to pass if I was to stay at Oxford, and pass I did.* (Huddleston, Pullum et al., 2002: 1377)

- pozitivní hodnocení výroku; preponovaný prvek slouží k potvrzení předchozího sdělení

a) preponované spojení určitého slovesa a nepřímého předmětu je tematizováno, hlavní přízvuk a jádro výpovědi připadá na pomocné sloveso *will*

b) preponovaná lexikální část slovesa *pass*, hlavní přízvuk spočívá na rematické *did*

13) *Inside the truck was beer for the students' consumption. Consume they did – not only 15 kegs of beer, but also the free posters which they seized to adorn their dorm walls.* (Huddleston, Pullum et al., 2002: 1377)

- rozdíl spočívá v lexikálně-morfologické stránce - podstatné jméno mění na sloveso se stejným základovým slovem; v tomto kontextu nelze použít jiné sloveso, např. „drink“, ačkoli „consuming beer“ implikuje „drinking“, protože daná konstrukce vyžaduje úzký formální vztah mezi preponovaným lexikálním slovesem a předcházejícím diskurzem

- prepozice zdůrazňuje neobvykle velké množství; réma je *did*

14) *It was ironic that he eventually learned more of his mother's story from her papers and tapes than he had from her. But learn her story he did.*

(Huddleston, Pullum et al., 2002: 1378)

- nepředpokládali bychom, že se syn (usuzujeme z *his mother's ...*) seznámí s matčíným příběhem hlavně prostřednictvím nepřímých zdrojů spíše než od ní samotné, ale přesto je to tak; je zřejmé, že v předchozím textu poznal její příběh, první věta pokračuje upřesněním toho, jakým způsobem jej poznal

- preponovaná část (téma) = lexikální část přísudku + přímý předmět; hlavní přízvuk spočívá na pomocném slovesu (réma), které je pozitivním potvrzením předchozího tvrzení

15) *Kenny Rogers had asked his fans to bring cans to his concerts to feed the hungry in the area. And bring cans they did.* (Huddleston, Pullum et al., 2002: 1378)

- prepozice (lexikální sloveso + předmět přímý) má zdůraznit nejen to, že fanoušci přinesli plechovky (pozitivní potvrzení), ale také že jich přinesli pozoruhodné množství

- hlavní přízvuk spočívá na pomocném slovesu *did* (réma)

16) *it + be: A: What would you like for breakfast?*

B: *French toast.*

A: *French toast it is.* (Huddleston, Pullum et al., 2002: 1379)

- A potvrzuje zopakováním výběr B z různých variant (snídaně) a zavazuje se poskytnout B vybraný prvek (*French toast*)
- prepozicí jmenné části přísudku (téma) nabývá věta zcela odlišného významu, než by měla při normálním slovosledu

A: *George Carlin is a great comedian.*

B: *That he is.* (Huddleston, Pullum et al., 2002: 1379)

- preponováním anaforické jmenné části přísudku (téma) je zdůrazněn souhlas B s hodnotícím (a subjektivním) tvrzením A

17) *The TV repairman keeps looking in the mirror. A sex symbol he's not.*

(Huddleston, Pullum et al., 2002: 1380)

- preponovaná jmenná část přísudku je tématem – odvodíme *The TV repairman thinks he is a nice man* → *a sex symbol* (nadsázka); réma (*is not*) znamená „nesouhlas“

- aktuální větné členění z důvodu ironie

18) *Mount Everest it wasn't, but Engineering School sophomore Benno Matschinsky prepares to rappel from the South St. Bridge yesterday afternoon, and then falls graciously with a safety rope toward the ground.* (Huddleston, Pullum et al., 2002: 1380)

- preponovaná jmenná část přísudku je vlastní jméno, jehož referent může být považován za epitom určité vlastnosti; relevantní vlastností je zde výška jednotlivostí (splnění podmínek ke studiu), která má být dosažena, při čemž *Mount Everest* přeneseně představuje tu nejvyšší hodnotu

Následující příklady jsou dle Huddlestona, Pulluma et al. (2002: 1381):

19) *I've put Jones in the Green Room and in the Green Room he stays.*

- první věta sděluje, že Jones se nyní nachází v Green Room, druhá potvrzuje, že tento stav bude trvat i nadále (*stay* vyjadřuje pojem kontinuity a je tématem); preponované příslovečné určení místa je tématem

20) *He said he wouldn't tell them, but tell them he has.*

- preponovaný prvek (lexikální sloveso a nepřímý předmět) je nutným doplněním perfektivního *have*; réma *has* je negací předmětu verba dicendi předcházející věty

21) *I made a lot of sweetbreads. A couple of pounds I think I made for her.*

- odvodíme „I think I made x amount of sweetbreads for her“, a *a couple of pounds* udává hodnotu x; preponovaný předmět je rématem

Pokud předcházející text obsahuje blíže nespecifikované nebo nepřímo naznačené množství (času, místa, věcí, lidí apod.), pak preponovaný prvek může představovat upřesnění daného množství - vyjadřuje „proměnnou x“.

22) *I had two really good friends. Damon and Jimmy their names were.*

- odvodíme „Their names were x“ (x zastupuje všechny možnosti jmen); výběr z x představuje spojení Damon a Jimmy

- *really good friends* - zmínka o nějakém novém objektu (člověk);

předpokládáme, že tento objekt by se měl nějak nazývat (jméno) –

preponovaná jmenná část přísudku tvoří réma

23) *I promised my father – on Christmas Eve it was – to write home at my first opportunity.*

- odvodíme „It happened at x time“; je zřejmé, že se události dějí v nějaký určitý čas – x specifikuje tento čas, preponované příslovečné určení času je tedy rématem

24) A: *Did you want tea?*

B: *Coffee I ordered.*

- preponovaný předmět kontrastuje s předmětem v předcházející větě (čaj i káva jsou dva prvky ze skupiny nápojů v jídelním lístku); odvodíme „I ordered x“ - *coffee* upřesňuje podstatu x a je tedy rématem

Echoing:

25) A: *Cheesburger, large fries, and a large Coke.*

B: *Large fries you wanted?* (Huddleston, Pullum et al., 2002: 1382)

- odvodíme „You wanted x“; mluvčí si ověřuje správnost x – réma je preponovaný předmět přímý

26) A: *I wish Newt Gingrich were running.*

B: *Newt Gingrich you'd vote for?*

- „You'd vote for x“; mluvčí zopakováním a preponováním prvku (réma) naznačuje svůj údiv

27) A: *Diane gets along with all her colleagues.*

B: *David she gets along with?*

- odvodíme „Diane gets along with x“; *David* je jedním z Dianiných kolegů; z tvrzení A vyplývá, že Diane si rozumí i s Davidem; *David* je to, co B zpochybňuje nebo nad čím se udivuje, a preponovaný předmět je tedy rématem

7 Inverze:

Inverze podmětu s přísudkem významně ovlivňuje celý slovosled věty.

V následujícím textu se pokusím zmapovat hlavně ty větné změny zapříčiněné inverzí, které souvisejí s „fronting“.

7.1 **Inverze S-V:**

Inverze S-V vzniká tehdy, když se na začátek věty dostává doplněk nebo příslovečné určení. Vyskytuje se pouze se slovesy v jednoduchém přítomném nebo minulém čase, a to kromě sloves tranzitivních. Pokud se podmět nachází ve finální pozici, pak hlavní důraz ve větě je kladen právě na něj a stává se tak rématem:

CsVS: *Especially remarkable was her oval face.*

Faint grew the sound of the bell.

Equally inexplicable was his behaviour to close friends.

By 'strategy' is meant the basic planning of the whole operation.

AVS: *In a distant grave lies his beloved body.*

Here comes my brother.

Down came the rain.

Up went the flag.

Away ran the terrified boy.

Here's the milkman – he's come at last.

There's the book I want – I've been looking for it all week.

AAVS: *Slowly out of its hangar rolled the gigantic aircraft.*

And there at last was the book I'd been looking for.

AAVSCs: *There at the summit stood the castle in all its medieval splendour.*

(Quirk et al., 1985: 1380)

V následujících příkladech typu SVA je, narozdíl od větného typu AVS, kladen největší důraz na příslovečné určení místa, které je specifikováno a rematizováno:

SVA: *The milkman is here – at the door: shall I get two pints?*

The book is there – by the typewriter. (Quirk et al., 1985: 1380)

Větné typy CsVS a AVS mohou obsahovat doplněk nebo příslovečné určení, které jsou **srovnáním** s příslovečným určením nebo doplňkem v předcházející větě, např.:

S V Cs – Cs V S:

His answer was a disgrace; equally regrettable was his departure immediately afterwards.

Her face was stony and even stonier was the tone of her voice. (Quirk et al., 1985: 1381)

Následující příklady Quirka et al. (1985: 1381) ukazují podměty, které se nacházejí ve vzájemném **kontrastu**. Místní určení v první větě jsou nahrazeny předjímajícím *here* a *there*:

There was she, on the tennis court, while I had to work. /A V S/

Here am I, ill in bed, and you don't seem to care.

V archaické angličtině najdeme S-V inverzi se zájmeným, postmodifikovaným podmětem, a doplňkem na začátku věty:

Happy is he who is reconciled with his lot. /Cs V S/

Inverze se vyskytuje také u vět postrádajících sloveso:

Unlucky the man who hates his work.

Intranzitivní sloveso společně s příslovečným určením v počáteční pozici je stylistickým prostředkem souvislého vyprávění a aktuálního členění:

Here comes Peter! There goes our bus. (Dušková, 1988: 540) Off went Mary. Up rushed the man. (Dušková, 1988: 541) In the middle row sat a young man with fashionably long hair. On the other side of the stream lay open fields. Along with the tedium and strain of a ten- or twelve-hour day at work went bad working conditions, inadequate housing, and little or no provision for health and welfare. Under the window was a pump which squeaked. From the ceiling (there) hung a beautiful chandelier. In his mind (there) rose a vision of a splendid future. (Dušková, 1988: 540)

Nachází-li se v čele příslovečné určení typu *here, there, off, out, up, down, away* apod., *there* se neužívá a k inverzi dochází jen při substantivním podmětu. Věta nabývá vzrušeného zabarvení na rozdíl od neutrálního slovosledu (*He went off*)⁴: *In through the open doorway ran a small boy. Out went the box again, stuffed with pay envelopes. (Dušková, 1988: 540) Here he comes. Off she went. Up he rushed. (Dušková, 1988: 541)*

Konstrukce *the ... the*:

The more he gets, the greedier is he / he is. (Dušková, 1988: 541)

7.2 Inverze S-operator:

Vedle obligatorní inverze motivované gramatickou strukturou v tázacích větách existují další případy, kdy pomocné sloveso nutně předchází před podmět:

7.21 Elipsy s počátečním *so, neither* nebo *nor*:

Slovesný tvar se nemění a podmět na konci druhé věty tvoří réma:

John saw the accident and so did Mary. John didn't see the accident and neither did Mary. She was angry and so was I. She wasn't angry and neither was I. He would love to go and so would she. She must come and so must you.

⁴ Je-li podmět zájmenný, pak zpravidla nemůže být rématem.

He might fail and so might she. (Quirk et al., 1985: 1381) Repliky typu So do I. / Neither do I.

So může být následováno slovosledem S-V, pokud je důraz kladen na pomocné sloveso a nikoli na podmět, který se tak stává tématem: *You asked me to leave and so I did.* (Quirk et al., 1985: 1382)

7.22 **Fráze s negativním významem nebo formou** v počáteční pozici
- jako **přísllovečné určení**:

Least of all is it in our interest to open negotiations now.

At no time must this door be left unlocked.

He refused to apologize. Nor would he offer any explanation.

Scarcely had he started speaking heckling broke out.

Only in this way is it possible to explain their actions. (Quirk et al., 1985: 1382)

By not so much as a flicker of an eyelid did she betray her growing resentment.

It was freezing hard and blowing too; yet not for a moment did we feel the cold.

Only once did he appear to waver. (Dušková, 1988: 541)

Stejně jako přísllovečná určení s negativním výrazem, tak i samotná přísllovečná určení s negativním významem obvykle způsobují inverzi podmětu a pomocného slovesa, pokud jsou umístěna v čele věty, zejména v knižním nebo řečnickém stylu: *Rarely does crime pay so well as many people think. Scarcely ever has the British nation suffered so much obloquy. Little did I expect such enthusiasm from so many.* (Quirk et al., 1985: 781)

- jako **předmět**:

Not a single book had he read that month. Only one more point will I make.

(Quirk et al., 1985: 1382) *Not a tear did she shed. Little did I dream what would happen.* (Dušková, 1988: 541) - expresivní zabarvení. *To no one will they admit their guilt.* (Quirk et al., 1985: 779)

Přísllovce *only* je do určité míry negativní, protože má funkci omezení:

Only his mother will he obey. Only on Sundays do they eat with their children.

(Quirk et al., 1985: 781)

Jiné než negativní výrazy - expresivní a stylistické zabarvení:

Therefore have we joined forces.

Well do I remember the day when ...

..., so dumbfounded did he look that any pretence was out of the question.

(Dušková, 1988: 541)

8 **Záporné výrazy** v počáteční pozici ve větě:

Zápor pomocí výrazů s negativní formou i významem:

Ve formálním stylu lze umístit negovaný prvek z jeho obvyklé pozice na začátek věty, ale pouze za současné inverze podmětu a pomocného slovesa.

Pokud se jedná o předmět nebo příslovečné určení, přesouvá se mezi *not* a pomocné sloveso. V překladu do češtiny bychom pak dostali předponu *ne-* a výraz *ani (jeden)*: *Not a word would he say. Neřekl by ani slovo. Not a moment did she waste. Nepromarnila ani chvilku. Not one bottle did we leave behind.*

(Quirk et al., 1985: 779) *Nezůstala po nás ani jedna láhev.*

Negace + příslovečné určení v prepozici → inverze podmětu a pomocného slovesa:

No longer are they staying with us. Never will I make that mistake again.

Under no circumstances will she return here. Not until yesterday did he change his mind. At no time was war as imminent as now.

U členského záporu není inverze nutná: *In no time we cleared the table.* (Quirk et al., 1985: 793) Pokud je inverze přítomna, dochází ke změně významu věty:

a) *Not even ten years ago you could see such a film.* Takový film bylo možné vidět až od doby před deseti lety.

b) *Not even ten years ago could you see such a film.* Takový film nebylo možné vidět ještě ani před deseti lety.

9 **Věta rozkazovací:**

Příkaz, požadavek: *By the left, quick march!* (Huddleston, Pullum, 2002: 929)

Žádost, prosba: *Please help me tidy up. Kindly lower voices. Just hold the hammer for me a moment.* (Huddleston, Pullum, 2002: 930)

Povolení: *Yes, go ahead. Yes, borrow it by all means.*⁵

Akceptování: *Well, tell her if you want to – it's all the same to me. OK, but if you insist – it's your money, after all.* (Huddleston, Pullum, 2002: 931)

Věta zvolací:

On what a magnificent table the vase was standing! (Huddleston, Pullum, 2002: 628)

How she hated it! (She hated it very much.)

What a disaster it was! (It was a great disaster.)

With what unedifying haste he accepted the offer! (Huddleston, Pullum, 2002: 918) (He accepted the offer with unedifying haste.)

How tall they are! (They are very tall.)

Částice *how* nebo *what* (*what* se pojí vždy s podstatným jménem) zesiluje výraz, se kterým se pojí, a je společně s ním v prepozici. Vykřičník a změna pořádku slov ve větě dodá obsahu věty jiný význam – emoce (radost, smutek, lítost, údiv apod.). Ve větě s preponovaným prvkem je oproti větě s normálním slovosledem zdůrazněna určitá skutečnost. Po *how* následuje podstaté jméno, přídavné jméno nebo příslovce:

How much time we wasted! (We wasted very much time.)

How quickly it grows! (It grows very quickly.)

How very tactful he is! (He is very tactful.)

What a game it was! (It was a good game.)

What music he played! (He played great music.)

Rozdíl ve větě zvolací a tázací spočívá v tom, že ve větě zvolací není inverze:

What music did he play? (Huddleston, Pullum, 2002: 919)

Citoslovce:

⁵ Zde zpravidla není možná jiná možná pozice.

Na počátku věty se mohou vyskytovat také citoslovce, jako *hey, oh, wow* apod., často oddělené čárkou: *Ah, so you were there after all! Damn, we've missed the bus again!* (Huddleston, Pullum, 2002: 1361)

Věta vedlejší:

Větu hlavní s koordinátorem nelze přesunout do počáteční pozice, narozdíl od vedlejší věty (se spojkou podřadící), která je k větě hlavní ve vztahu subordinace: *He joined the club although he had little spare time./ Although he had little spare time he joined the club.* (Huddleston, Pullum, 2002: 1291)

ČÁST PRAKTICKÁ

10 Kvantifikace preponovaných prvků

10.1 **Beletrie**

Pro rozbor a kvantifikaci psaného jazyka krásné literatury jsem si vybrala knihu současného populárního amerického autora Johna Irvinga⁶. V porovnání s častou nejednoznačností a nepravidelností vyskytující se ve spontánním mluveném projevu zde pro mě bylo určování větných členů jednodušší a text celkově přehlednější. Vybraný text beletrie jsem si zvolila jako výchozí vzorek literatury, na kterém se pokusím vystihnout základní vlastnosti „fronting“. Řeč postav jsem vynechala, protože o mluveném projevu bude pojednáno později. Rozbor mluveného jazyka a žurnalistického stylu využiji pro statistické porovnání výskytu preponovaných jazykových jevů a doplnění dalšími příklady. Všechny větné členy jsem si rozdělila podle formy jejich realizace na: nominální x infinitiv x –ing x věta vedlejší; podle postavení: za slovesem x v prepozici x mezi pomocným a lexikálním slovesem; podle typu valence: obligatorní x fakultativní. Pracovala jsem s textem o rozsahu 500 predikací.

10.11 **Předmět**

Předmět přímý:

Jako přímý předmět jsem do této kategorie započítala také vedlejší větu obsahovou, která se vyskytovala po verbu dicendi, zejména po „that“.⁷ Přímou a nepřímou řeč jsem započítala do kvantifikace také, ale pro její zcela odlišnou povahu není zahrnuta v příkladech. V textu o rozsahu 500 predikací se

⁶ IRVING, J. *A Widow for One Year*. London : Black Swan, 1999. ISBN 0-552-14668-4. (pp 255-273)

⁷ Omezení platnosti obsahu sdělení u sloves myšlení nebo sloves dicendi bývá syntakticky ztvárněno formou souvětí, v němž obsah je sdělován vedlejší větou závislou na slovese, které může stát také za větou, jejíž faktivnost modifikuje.

vyskytuje 356 případů přímého předmětu. Přímý předmět se tedy vyskytuje v 71 % všech predikací. Z toho 309 případů, tj. 87 % stojí v postavení za slovesem a 47 případů⁸, tj. 13 % stojí v prepozici.⁹

V normálním postavení (za slovesem) se vyskytuje 231 případů nominálního předmětu, z toho 214 obligatorních a 17 fakultativních¹⁰. Dále se zde vyskytuje 44 případů vedlejší věty obsahové, 24 případů infinitivního předmětu, 2 případy v –ing formě, 8 případů předmětu je dále ve formě přímé řeči. U vedlejší věty obsahové tvoří 31 případů obligatorní a 13 případů fakultativní předmět, u infinitivu je to 20 obligatorních a 4 případy fakultativní, u –ing formy a přímé řeči jsou všechny případy obligatorní. 89 % případů v postavení za slovesem je nutným doplněním slovesa.

V prepozici se vyskytují 2 případy nominálního valenčního předmětu (zde ale můžeme polemizovat), dále 39 případů přímé řeči (z toho 1 s obráceným slovosledem věty uvozovací: '... ', VS a 38 v normálním postavení: '... ', SV.) a 6 případů nepřímé řeči. Až na výjimku jsou všechny případy obligatorní. Přímý předmět stojí v oznamovací větě nejčastěji za slovesem a zpravidla nestojí před příslovečným určením. V postavení za slovesem může mít některé rysy příslovečného určení (nejčastěji místa a míry), takže je někdy obtížné ho jednoznačně zařadit.

Předmět přímý se nachází také po slovesech myšlení, která omezují platnost obsahu sdělení na názor mluvčího a mohou stát také za větou, kterou modifikují. Syntakticky jde při tom o souvětí, v němž obsah je sdělován vedlejší větou závislou na slovese vyjadřujícím příslušný jistotní odstín.

Předmět předložkový:

Ve zkoumaném textu se vyskytuje 70 případů předložkového předmětu v nominální formě, tj. předložkový předmět najdeme ve 14 % všech predikací.

⁸ Většina z nich je však preponovaná přímá řeč.

⁹ Procenta zaokrouhluji vždy na celé číslo.

¹⁰ Obligatorní např. po slovese *acquire*, fakultativní např. po slovese *write*.

Z toho 69 stojí v postavení za slovesem, 1 v prepozici. 70 % případů je fakultativních.

Také předmět předložkových sloves se může svou formou podobat příslovečnému určení. Vyjadřuje se, stejně jako předmět přímý, nejčastěji substantivem nebo zájmenem.

Předmět nepřímý:

Ve vybraném textu se vyskytuje 17 případů nepřímého předmětu pouze v postavení za slovesem a vyskytuje se tedy ve 3 % všech predikací. Až na výjimku jsou všechny případy fakultativní. Nepřímý předmět se vyznačuje postavením před předmětem přímým, nejsou-li oba předměty vyjádřeny osobním zájmenem.

Co se týká předmětu celkem, 80 % ze všech případů předmětu tvoří předmět přímý, 16 % předmět předložkový a 4 % předmět nepřímý.

10.12 Doplňek a jmenná část přísudku

Subject complement: (jmenná část přísudku + doplňek podmětu)

Ve zkoumaném textu se vyskytuje 122 případů doplňku podmětu, tj. doplňek podmětu se nachází ve 24 % všech predikací. Z toho 116 případů, tj. 95 % se nachází v postavení za slovesem a 6 případů, tj. 5 % v prepozici.

V postavení za slovesem najdeme 110 případů doplňku ve formě nominální (z toho 107 nutných doplnění slovesa a 3 fakultativních) a vždy po 2 ve formě infinitivu (valenční), -ing formy (z toho 1 valenční) a vedlejší věty (valenční).

V prepozici se nachází 5 případů doplňku ve formě nominální (z toho 4 valenční) a 1 ve formě větné (valenční).

Celkem je 95 % případů doplňku podmětu obligatorních.

Object complement:

Ve zkoumaném textu se vyskytuje celkem 18 případů, tj. doplňek předmětu se vyskytuje ve 4 % všech predikací. V postavení za slovesem se nachází 16 případů. Z toho 11 v nominální formě (z toho 6 valenčních), 4 ve formě infinitivu (z toho 2 valenční) a 1 v -ing formě (valenční). V prepozici se nachází 2 příklady doplňku v nominální formě (valenční). 11 % ze všech

příkladů doplňku předmětu se nachází v prepozici. Celkem je 72 % doplňku předmětu obligatorních.¹¹

87 % ze všech případů doplňku tvoří doplněk podmětu.

10.13 Příslowečné určení začleněné do větné stavby

Postavení příslowečného určení je sice variabilní, přesto je ale pro jednotlivé typy určitá pozice základní, a to většinou za slovesem, má-li sloveso předmět, za předmětem. Zejména u příslowečného určení způsobu se změnou jeho postavení mění i jeho syntaktická funkce.

Jednotlivé druhy příslowečných určení následují za sebou sestupně podle poměru jejich počtu v textu:

Příslowečné určení času:

Příslowečné určení času se vyskytuje ve 118 případech, tj. tvoří 24 % ze všech predikací zkoumaného textu. V postavení za slovesem se nachází 36 případů, z toho 29 v nominální, 6 ve větné a 1 v –ing formě. V postavení mezi podmětem a přísudkem, tzv. not-position, se nachází 20 případů, všechny v nominální formě. V postavení mezi určitým slovesem a neurčitým slovesným tvarem se nachází 15 příkladů, všechny v nominální formě (často „never“). V prepozici se vyskytuje 47 případů, tj. 40 % ze všech případů příslowečného určení času. Z toho 21 v nominální formě (často „now“), 25 ve formě věty vedlejší a 1 v –ing formě. Všechny případy jsou fakultativní.

Časová určení odpovídající na otázku *when* a zařazující děj přímo stojí zpravidla na konci (předložkové vazby a koordinované výrazy často i na začátku), ovšem vytváří-li pouze kulisu děje, pak stojí na začátku. V jakékoli pozici ve větě jsou především její tematickou složkou. Časová určení zařazující událost vzhledem k přítomnosti nebo k jinému časovému určení stojí na začátku, uprostřed i na konci věty. Koncové postavení má tematickou funkci v závislosti na kontextu a sémantické struktuře věty. Časová určení

¹¹ Např. adjektivní doplněk předmětu představuje fakultativní větný člen po plnovýznamovém slovese, jehož význam zůstává stejný jak v konstrukci s adjektivem, tak bez něho, např. *we drank the tea cold*.

odpovídající na otázku *how long* stojí zpravidla na konci. Časová určení odpovídající na otázku *how often* a vyjadřující určitou častost stojí také zpravidla na konci. Naproti tomu časová určení vyjadřující neurčitou častost stojí zpravidla mezi podmětem a slovesem.

Příslowečné určení místa:

Ve vybraném textu se nachází 73 případů, tj. příslowečné určení místa je součástí 15 % všech predikací. V postavení za slovesem se nachází 58 případů, tj. 79 %, z toho 42 fakultativních a 12 obligatorních, zvláštní případ s „there“ na začátku věty a příslowečným určením na konci se vyskytuje ve 4 případech. V prepozici najdeme 15 případů, tj. 21 %. Všechny případy jsou v nominální podobě. 84 % příslowečných určením místa je fakultativních.

Příslowečné určení místa stojí nejčastěji na konci věty, na začátku se může objevit místní určení situační, zejména je-li vyjádřeno předložkovou vazbou. Místní určení vyjádřené příslovcem jako *here, there, down* apod. se nachází na začátku obvykle jen u intranzitivních sloves v prostém přítomném nebo minulém čase jako stylistický prostředek literárního jazyka nebo jako prostředek vyjadřování emotivního.

Místní a časová určení často vytvářejí pouhou situační kulisu děje.

Příslowečné určení příčinnosti:

Do této skupiny jsem zahrнула následující podskupiny: příslowečné určení příčiny, důvodu a účelu, účinku, podmínky a příslowečné určení přípustky. Ve vybraném textu se vyskytuje celkem 54 případů, tj. příslowečné určení příčinnosti je součástí 11 % predikací. V postavení za slovesem se nachází 29 případů, z toho 13 v infinitivní, 10 ve větné, 5 v nominální a 1 v –ing formě. V prepozici najdeme 25 případů, tj. 46 % případů příslowečného určení příčinnosti stojí v prepozici. Z toho 15 ve větné, 6 v nominální, 3 v –ing a 1 v infinitivní formě. Všechny případy jsou fakultativní. Příslowečné určení příčinnosti stojí nejčastěji na konci, protože má obecně vysokou výpovědní dynamičnost. Patří-li ale k tematické části věty, pak stojí na začátku.

Příslowečné určení způsobu:

V rámci statistického zpracování jsem do této kategorie zahrnula následující podskupiny: příslovečné určení vlastního způsobu, adverbialní určení podmětu, příslovečné určení nástroje a prostředku, průvodních okolností, zřetele a výsledku.

Ve zkoumaném textu se vyskytuje 52 případů, tj. příslovečné určení způsobu je součástí 10 % predikací. V postavení za slovesem se nachází 23 případů v nominální formě, dále 6 případů v –ing formě a 6 ve formě vedlejší věty.

V tzv. not-position se nachází 1 případ a v postavení mezi určitým a neurčitým slovesným tvarem 2 případy příslovečného určení způsobu.

V prepozici se vyskytuje 14 případů, tj. 27 % příslovečných určení způsobu stojí v prepozici. Z toho 11 případů je v nominální, 2 v –ing a 1 ve větné formě. Kromě 2 valenčních nominálních příslovcí v postavení za slovesem jsou všechny ostatní případy fakultativní.

Pokud má způsobové určení nižší stupeň výpovědní dynamičnosti než předmět nebo jiné určení, stojí před slovesem. V závislosti na postavení může mít vyšší stupeň výpovědní dynamičnosti než sloveso, případně předmět. Počáteční pozice je příznačná pro adverbialní určení podmětu, protože je tím podtržen jeho vztah k podmětu.

Příslovečné určení původu a původce:

V textu se vyskytuje celkem 14 případů, tj. příslovečné určení původu a původce je součástí 3 % predikací. V postavení za slovesem se nachází 13 případů, z toho 4 valenční.

V prepozici najdeme 1 případ fakultativního příslovečného určení. Všechny jsou v nominální podobě. Příslovečné určení původu a původce stojí zpravidla na konci, na začátku pouze při kontrastu nebo vytčení.

Příslovečné určení míry:

Ve zkoumaném textu se vyskytuje celkem 10 případů, tj. příslovečné určení míry je součástí 2 % predikací. V postavení za slovesem se nachází 9 případů, z toho 5 v nominální, a po 2 ve větné a infinitivní formě.

V prepozici najdeme 1 případ příslovečného určení v nominální formě.

Všechny případy jsou fakultativní.

10.14 **Příslovečné určení nezačleněné do větné stavby**

Větné modifikátory hodnotící obsah sdělení:

V textu se vyskytuje celkem 22 případů, tj. větné modifikátory hodnotící obsah sdělení jsou součástí 4 % predikací. V postavení za slovesem se nachází 3 případy, v tzv. not-position 6 a mezi určitým a neurčitým slovesným tvarem 2 případy větných modifikátorů hodnotících obsah sdělení.

V prepozici najdeme 11 případů, tj. 50 % případů větných modifikátorů hodnotících obsah sdělení se nachází v prepozici. Všechny jsou fakultativní.

Větné modifikátory hodnotící způsob sdělení:

V textu se nachází 5 případů, tj. větné modifikátory hodnotící způsob sdělení se nacházejí v 1 % predikací. V postavení za slovesem se vyskytuje 1, v tzv. not-position 3, a mezi určitým a neurčitým slovesným tvarem 1 případ větných modifikátorů hodnotících způsob sdělení.

V textu jsem nenašla ani jeden případ stojící v prepozici.

Větné modifikátory stojí nejčastěji v čele věty (i věty záporné), ale nejsou na toto postavení omezeny. Mohou měnit pozici bez vlivu na význam věty. Jsou-li homonymní s určením způsobu, pak je poznáme podle toho, že tvoří samostatnou intonační jednotku. Mohou přispět k rematizaci jiného větného členu, stojí-li bezprostředně před ním, ačkoli samy mají nerematický charakter. Příslovečná určení nezačleněná do větné stavby mají formu příslovečného určení a jsou prostředkem modality větné. Představují prvky periferní, na které nelze odpovědět otázkou *Jak?* Stojí nejčastěji v čele věty (povinně před větou zápornou), ale mohou měnit postavení bez vlivu na význam věty. Ve složeném slovesném tvaru stojí před určitým slovesem. Mohou být samostatnou intonační jednotkou a jsou-li homonymní s příslovečným určením způsobu, je intonace jediným odlišujícím rysem. Bezprostředně před vytčeným členem mohou v některých případech přispět k jeho rematizaci. Samy mohou být rématem pouze pokud jsou jediným novým prvkem sdělení. Větné

modifikátory hodnotící obsah sdělení z hlediska jeho faktivnosti stojí nejčastěji na začátku věty nebo mezi podmětem a slovesem. Větné modifikátory vyjadřující různé postoje k obsahu sdělení mají také stejnou formu jako příslovečná určení způsobu, ale stojí typicky na začátku věty.

Do statistiky jsem nazapočítala příslovce vytykáací, intenzifikátory a větné modifikátory sloužící jako prostředky textové návaznosti.

Z hlediska celkového počtu jednotlivých typů příslovečného určení se v textu nejčastěji nachází příslovečné určení času, dále sestupně příslovečné určení místa, příčinnosti a způsobu. Z hlediska poměru postavení jednotlivých typů příslovečného určení v prepozici a za slovesem se v prepozici nejčastěji nacházejí větné modifikátory hodnotící obsah sdělení, dále sestupně příslovečné určení příčinnosti, času, způsobu a místa.

Závěr:

U všech typů větných členů (nebo jejich podskupin) stojí **v prepozici méně než 50 % případů**, převážná většina a je tedy realizována v postavení za slovesem. Z hlediska celkového počtu jednotlivých typů větných členů nejen v prepozici se v textu nejčastěji nachází přímý předmět, dále sestupně doplněk podmětu a jmenná část přísudku, a příslovečné určení času. Z hlediska poměru jejich postavení v prepozici a za slovesem se v prepozici nejčastěji nacházejí větné modifikátory hodnotící obsah sdělení a příslovečné určení příčinnosti, dále sestupně příslovečné určení času, způsobu a místa. Prepozice se prakticky nevyskytuje u předložkového a nepřímého předmětu, příslovečného určení původu a původce, míry, a větných modifikátorů hodnotících způsob sdělení. Převážně obligatorní je preponovaný předmět přímý, doplněk podmětu a předmětu. Převážně fakultativní je většina příslovečných určení, větných modifikátorů a předložkového předmětu. Nejméně se v textu vyskytuje větný modifikátor hodnotící způsob sdělení, příslovečné určení míry, původu a původce, a nepřímý předmět.

10.2 Mluvený projev

Výchozím materiálem pro jazykové zkoumání přímé řeči jsou přepisy interview, konkrétně televizní interview se známou osobností.¹² Pro statistické zpracování častosti výskytu jednotlivých větných členů v různých pozicích ve větě jsem vybrala text o rozsahu celkem 504 predikací věty hlavní. Za predikaci jsem při tom také považovala přímý předmět nebo vyjímečně jiný větný člen realizovaný celou větou, nejčastěji po slovese dicendi, jako např. „think“ (často s „that“ v počátečním postavení) - 41 případů, ale také po slovesech jiných, jako např. „say“ nebo „know“ – 40 případů, např.: *And if anyone has any doubts, 12 percent of those whites admitted that race was a factor, and they went for Clinton by more than 3-1.* – Tímto souvětím byly do statistiky započítány 3 predikace hlavní věty, a to se slovesy *admitted*, *was*, a *went*, při čemž v rámci druhé predikace je *a factor* započítáno jako doplněk podmětu, a celá podtržená predikace je zároveň přemětem. Ze statistiky jsem jako samostatné predikace vynechala polovětné konstrukce. Do rozboru textu jsem nezapočítala věty tázací, věty zvolací, ani věty s vychýleným nebo nejednoznačným větným slovosledem, které se zde ale objevovaly poměrně často, jako např.: *The point I was making and I actually called Tom Coburn afterwards, because I thought that people were suggesting that I had drawn a moral equivalent, so that's what I was, what I was doing.* – Podtržená část je sice očekávaným podmětem, ale není v žádném vztahu ke zbytku souvětí. Mohlo by se jednat o nedokončený pokus o větu vzažnou: *The point that I was*

¹²

<http://www.interviewmagazine.com/film/lindsay-lohan/> - dále jen (L. Lohan)

http://news.bbc.co.uk/2/hi/programmes/click_online/7861818.stm - dále jen (S.

Wonder)

<http://www.foxnews.com/politics/elections/2008/04/27/transcript-obama-on-fns/> dále jen (Obama)

making ..., ale i o skutečný případ fronting, ovšem v takovém případě by mělo být u substantiva *point* místo určitého členu *that*, mohlo by jít o alternativu k: *I was making the/that point and I actually ...*, zhruba ve významu: *na to jsem poukazoval a zavolal jsem ...* Případů, které se vzpírají jednoznačné analýze, je v mluveném projevu oproti psané literatuře relativně mnoho, a vždy při jejich interpretaci existují alternativní možnosti. Nejednoznačnost a „neupravenost“ je pro mluvený projev charakteristická. Jisté rozostření větněčlenských rolí je klasickým rysem spontánního mluveného projevu. *To be able to read information, to read books, magazines, papers, whatever you might need to read.* – V této větné konstrukci chybí určité sloveso a ani z kontextu není patrné, čím by bylo možné nahradit pomyslně infinitiv slovesa, nebo zda se jedná o elipsu. I takové věty jsem ovšem do statistiky vyjímečně zařadila, pokud to bylo možné - tedy beze změny významu věty - za předpokladu, že jsem infinitiv pomyslně nahradila slovesem určitým, např.: *To think that the machine was at least two and a half large suitcases at the time, and now you have a camera and it takes a picture and you have sound.* – Tato věta tvoří 5 predikací (1. To think → Think that ...; 2. the machine was ...; 3. and now you have a camera; 4. and it takes a picture; 5. and you have sound). Nezapočítala jsem také tzv. comment clauses typu *you know* nebo *I mean*, věty bezpřísudkové (*No, no, no, no.*), nebo počáteční *well*.

10.21 **Předmět**

Ve vybraném textu se nachází celkem 297 případů předmětu, tj. předmět se nachází u 59 % predikací. Z toho předmět přímý tvoří 79 % (235 případů), méně pak předmět předložkový (17 % - 51 případů), a nejméně předmět nepřímý (4 %, 11 případů). Preponované předměty jsou celkem 2, tj. asi 1 % ze všech případů předmětu, z toho 1 u předmětu předložkového a 1 u předmětu přímého. V textu se nenachází ani jeden případ preponovaného nepřímého předmětu.

V postverbální pozici se často nachází infinitivní přímý předmět po slovesech *want, like* apod. Předmět nepřímý je nejčastěji realizován zájmenem osobním

(*you, me*), stejně jako předmět předložkový (*to/ for/ in me*). Předmět přímý stojí zpravidla za slovesem. Někdy má postverbální větný člen některé rysy předmětu a některé rysy příslovečného určení, takže ho nelze jednoznačně zařadit. To jsou nejčastější větné členy, mezi kterými jsem pochybovala. Nepřímý předmět se vyznačuje postavením před předmětem přímým, nejsou-li ovšem oba předměty vyjádřeny zájmenem. I předložkový předmět může mít stejnou formu jako příslovečné určení, proto je někdy obtížné se správně rozhodnout pro jedno či pro druhé. Jako prostředek emfáze v mluveném jazyce bývá preponovaný předmět určen demonstrativním zájmenem, členem určitým nebo jiným prostředkem indikujícím jeho tematickou povahu. Oproti normálnímu postavení je tematický předmět v počáteční pozici vytčen a zpravidla implikuje kontrast a nebo pokračování a odpovídá vytčení pomocí *as far as* nebo *as regards*.

Pojetí předmětu je v angličtině značně užší než v češtině. Většina předložkových vazeb, které se sémantikou blíží předmětu, je tak v angličtině považována za příslovečná určení.

Potíže s určováním větných členů jsou dále zhoršeny tím, že u mluveného jazyka je často užito rozvolněné větné struktury, kdy mluvčí spíše dávkuje informace jako sémantické jednotky a nechává na posluchači, aby si významové vztahy mezi nimi domyslel na základě logiky.

10.22 **Příslovečné určení začleněné do větné stavby**

Většina příslovečných určení slovesa má postavení za slovesem.

Příslovečné určení místa:

V textu se vyskytuje celkem 52 případů příslovečného určení místa, tj. v 10 % predikací. Z toho 10 případů, tj. 19 % příslovečného určení místa leží v prepozici.

2 případy – 1 v prepozici a 1 v postpozici – jsou ve větné formě. Valenčních je celkem 22 případů, tj. 42 % z příslovečných určení času, všechny v postpozici. To dokazuje, že fakultativní příslovečné určení migruje ve větě mnohem snáze,

kdežto nutné příslovečné určení je mobilní méně, podobně jako jiné konstitutivní větné členy.

Příslovečné určení času:

Ve vybraném textu se vyskytuje celkem 42 případů příslovečného určení času v postpozici. Z toho 11, tj. 26 % z příslovečného určení času je ve větné formě. 2 případy v jiné než větné formě jsou obligatorní, ostatní jsou fakultativní. 6 případů stojí mezi podmětem a přísudkem v tzv. not-position (t.j. za pozici, v níž ve větě obvykle stává zápor). 36 případů se nachází před podmětem i přísudkem. 11 případů, tj. 26 % z příslovečného určení času je ve větné formě. 1 případ ve větné formě je valenční. Příslovečného určení času v prepozici je ve vybraném textu o něco méně než příslovečného určení času v postpozici. Celkem najdeme v textu příslovečné určení času v 17 % predikací, z toho 50 % leží v prepozici a tzv. not-position. 26 % příslovečného určení času je ve větné formě.

Ostatní příslovečná určení (příčinnosti, způsobu, původu a původce, míry):

Ve vybraném textu se vyskytuje 70 případů ostatních typů příslovečného určení v postpozici a 24 případů v prepozici. Celkem se ostatní příslovečná určení nacházejí v 94, tj. v 19 % všech predikací, a z toho příslovečné určení v prepozici tvoří 26 % případů. V postpozici stojí 31 % případů ve větné formě, a celkem 16 % valenčních. V prepozici se nachází 71 % ve větné formě a všechny fakultativní. Opět se ukazuje, že fakultativní příslovečné určení migruje ve větě mnohem snáze.

Příslovce vytýkací pouze stručně charakterizují v jejich vlastnostech.

10.23 Příslovečná určení nezačleněná do větné stavby jsou popsány v rámci rozboru textu beletrie. V mluveném projevu se ale samozřejmě vyskytují stejně tak, jako v beletrii.

10.24 Vytýkací příslovce

Vytýkací příslovce mají formu příslovečného určení a jsou nekonstitutivním, rozvíjejícím větným členem. Na rovině aktuálního členění větného fungují nejčastěji jako rematizátory a stojí zpravidla před výrazem, k němuž patří.

Vztahují-li se k celé větě, stojí mezi podmětem a přísudkem (ve složeném slovesném tvaru za slovesem pomocným).

10.25 **Doplněk a jmenná část přísudku**

Subject complement:

V textu se vyskytuje celkem 130 případů, tj. doplněk podmětu najdeme v celkem 26 % predikací. Z toho 7 případů, tj. 5 % stojí v prepozici.

Object complement:

Ve vybraném textu se nachází 11 případů doplňku předmětu, a to pouze v postpozici. Doplněk předmětu se tedy vyskytuje v celkem 2 % všech predikací.

10.3 **Žurnalistický styl**

Čerpala jsem z aktuálních článků internetových stránek zpravodajství BBC NEWS (www.bbc.co.uk)¹³.

Z hlediska častosti preponovaných větných členů se v textu nejvíce objevuje preponované příslovečné určení času. O 50 % méně se zde nachází preponované určení příčinnosti a místa. Nejméně často se vyskytuje preponovaný subject complement, příslovečné určení způsobu a větný modifikátor hodnotící obsah sdělení. Vyjimečně se zde objeví nepřímý předmět. Ostatní větné členy v prepozici se prakticky nevyskytují. Přímá řeč v prepozici se vyskytuje asi o třetinu méně než je tomu v případě beletrie.

¹³ Podrobný přehled všech zdrojů uvádím v bibliografii. Procentuální srovnání uvádím v následující tabulce.

Vyjádřeno v %	BELETRIE			ŽURNALISTIKA		MLUVENÝ PROJEV			
	téma (%)	prep.	postverb. (oblig.)	prep.	postverb. (oblig.)	téma (%)	prep.	postverb. (oblig.)	téma (%)
Od	96	13	87 (89)	1	99 (90)	97	0,5	99,5 (88)	95
Oprep		2	98 (30)	1	99 (25)		0,5	99,5 (20)	
Oi		0	100 (0)	0	100 (0)		0	100 (0)	
Cs		5	95 (91)	4	96 (97)		5	95 (94)	
Co		11	89 (72)	1	99 (70)		0	100 (75)	
PU času		40	60 (0)	39	61 (0)		40	60 (2)	
PU místa		21	79 (16)	18	82 (10)		19	71 (42)	
PU příčinnosti		46	54 (0)	42	58 (0)		26	74 (prep. 0% oblig.; postverb. 16 % oblig.)	
PU způsobu		27	73 (2)	10	90 (3)				
PU původu(ce)		2	98 (30)	1	99 (21)				
PU míry		1	99 (0)	2	98 (0)				
VM obsah.		50	50	55	45		51	49	
VM forma		0	100	2	98		5	95	

Tabulka ilustruje kapitoly 10.1-10.3.

Závěr:

V porovnání s psaným jazykem se v mluveném projevu nachází menší počet všech typů zkoumaných větných členů, s výjimkou subject complementu a větných modifikátorů. Domnívám se, že je to způsobeno větším množstvím jednoduchých vět typu S-V-(Cs) v mluveném projevu. V psané literatuře je oproti tomu obsaženo více rozvitých vět a souvětí, jejichž větněčlenská struktura je obsáhlejší. Větší poměr přísudků naznačuje, že mluvený projev je „aktivní, dějový“, zatímco jazyk psaný obsahuje více popisných, „nedějových“ pasáží.

11 Charakterizace *fronting* na jednotlivých příkladech

V následujícím textu se pokusím nastínit pomocí vybraných příkladů důvody vedoucí k *fronting*. Postupuji tak, že si představím vždy stejnou větu, ale s kanonickým postavením původně preponovaného prvku. V tom, v čem se obě věty od sebe liší, pak spatřuji příčiny prepozice (např. bez prepozice daného prvku chybí emoce, např. údiv → prepozice má funkci emotivní). Příklady jsem rozdělila do skupin podle větných členů, dále podle jejich větněčlenské struktury a podle toho, zda jsou rématem či tématem.¹⁴ V závěru práce se pak pokusím shrnout obecné principy a důvody vedoucí k *fronting*, dále uvést poměr rematických a tematických prvků, a zjistit, jaké větněčlenské struktury jsou při prepozici časté a které méně. Do mé práce začlením i případy, které mají *fronting* blízko (tím, že se snaží „vypíchnout“ nebo rematizovat určitý prvek na začátku věty), ale ve skutečnosti se jedná např. o *left-dislocation* nebo jiné zvláštní konstrukce.

11.1 **Předmět přímý**

Od S V

Are you a gadget man and what kind of gadgets do you use if you are?

*Man, anything that I can work I'm going to use.*¹⁵

- réma; kladná odpověď na otázku zjišťovací i doplňovací – návaznost na předcházející kontext; hyperbola, emotivita (*Man, ...*)

*Ruth didn't want to know about her mother, Eddie had surmised.*¹⁶

- ilustrativní příklad vedlejší věty obsahové v prepozici; réma

¹⁴ Jako příklady neuvádím přímou a nepřímou řeč v prepozici, která je však započítána do kvantifikace jako přímý předmět stojící v postavení před větou hlavní (uvozovací).

¹⁵ http://news.bbc.co.uk/2/hi/programmes/click_online/7861818.stm - dále jen (S. Wonder)

¹⁶ IRVING, J. *A Widow for One Year*. London : Black Swan, 1999. ISBN 0-552-14668-4.: dále jen (Irving) (str. 254)

It was a relief to Ruth that Eddie was finally addressing the subject of her third and most recent novel - 'a variation on Ms Cole's familiar theme of female friendships gone awry,' Eddie was saying. (Irving, 273)

– réma; prepozice nutná; doplňující informace o (a současně apozice k) *the subject of the third and most recent novel* – snaha udržet tyto prvky pohromadě; preponovaná přímá řeč ve formě nominálního předmětu; v tomto i předchozím případě se jedná o slovesa mluvení nebo myšlení, u nichž je prepozice obsahové věty běžná

Vsuvka: ... **so S V** ...

What mattered to both of them, or so they said, was staying together, even if it meant spending four years in Vermont. (Irving, 264)

– téma; prepozice uvnitř vsuvky; prepozice *so* je fakultativní

And there was always another woman character who held herself back; the less bold character, Ruth called her – the Ruth character, Hannah said.

(Irving, 268)

– réma; prepozice nutná; paralela (*another – less bold – Ruth character*); hlavní důraz kladen na *Ruth*; doplnění informace; *the less bold character* je preponovaný doplněk předmětu

11.2 Předmět předložkový

Vytýkací konstrukce (*cleft sentence*)

It had been Hannah to whom Ruth had made her vulgar remark about her father's attractiveness to women – in which Ruth had said: 'You could hear the women's panties sliding to the floor.' (Irving, 271) - *Hannah* = příznakové réma; taková konstrukce předchází možným nejednoznačnostem v interpretaci

11.3 Subject Complement

Cs V S

What made this reading special to her, and to Ruth, was that the two friends had spent much of their time together talking about Eddie O'Hare. (Irving,

262) – pseudo cleft-sentence rematizuje druhou část věty (podmět) ... *that the two friends ...*; anaforické zájmeno *this*

- konstrukce typu: ***What made ... was that ... → That ... made ...***

... *you must have iPods and things like that. ... Even some things that are not supposed to be accessible ... An example is the blackberry phone. I understand they are going to make it more accessible ...* (S. Wonder)

– téma; uvádí ilustrativní příklad¹⁷

I guess part of the problem is that the industry seems to be moving almost away from making some products more accessible; for example touch screens are all the rage right now. (S. Wonder)

– téma; uvádí nové téma, které se bude dále rozvíjet a souvisí s tématem předcházejícím: ... *it would take very little to make it accessible to everyone. So I encourage all the manufacturers to do that. – the industry ... more accessible*

– návaznost na předchozí text (*part of the*)

And part of the reason is because I'm relatively new to the national scene and I'm running against the best brand in democratic politics. (Obama)

– téma; explicitní návaznost na předchozí text (*part of the*); uvádí novou informaci, která není dále rozvíjena

As Russian President, Vladimir Putin all but endorsed the candidate who ran against the current Ukrainian President, Viktor Yushchenko.

(<http://news.bbc.co.uk/2/hi/europe/7828471.stm>)

- doplňující informace

The firm recorded total sales ... One of its best performing sectors was healthcare, where sales grew by 9% ...

(http://news.bbc.co.uk/2/hi/uk_news/education/7847813.stm)

- téma (*one of its*); uvádí příklad; důraz na *healthcare*

¹⁷ Při řazení dvou nominálních prvků, které by potencionálně mohly být podmětem a subject complementem bývá prvek tematický a kratší podmětem, delší a potencionálně rematický (zejména pokud jde o větu) subject complementem, a to podle principu *end-weight*.

The key contender on the human pheromone front remains the old tale that women who live in close proximity for long enough synchronise their menstrual cycles. (<http://news.bbc.co.uk/2/hi/health/7828456.stm>)

– téma (kontext: ... *a real human pheromone* ...); uvádí na scénu nové téma, které se bude dále rozvíjet; réma je modifikace podmětu (*women who live...*)

Od (Cs S V): *The primitive image made Eddie appeal youthful; she could see what a beautiful boy he must have been.* (Irving, 259)

- réma; kontext (*youthful – beautiful*) – zesílení vlastnosti dříve zmíněného objektu (*Eddie – he*); vedlejší věta předmětná zvolací

11.4 Doplněk předmětu

Co S V Od

In Ruth's novel, there was usually a woman character who was an adventurer – the Hannah character, Hannah called her. (Irving, 268)

– réma; specifikace předcházejícího prvku (*a woman character*), doplnění nové informace o něm; zdůraznění rématu je v knize ještě zesíleno kurzívou

11.5 Přísluvečné určení začleněné do větné stavby

11.51 Přísluvečné určení místa

A S V Od

On the small screen of the TV monitor, she studied Eddie in black and white. (Irving, 259)

- téma; specifikace místa

But, in a man, prettiness had only a temporary appeal. (Irving, 259)

- téma; určení místa má blízko k předložkovému předmětu a je kontrastem k předchozímu kontextu

„In an increasingly complex environment, young people need clear messages about where choices at age 14 and 16 are likely to lead them.“

(http://news.bbc.co.uk/2/hi/uk_news/education/7847813.stm)

– téma obsahuje obecně známou doplňující informaci: *the environment is increasingly complex*, která je připomenuta, aby posílila závažnost následující informace (o to víc je důležitější, aby mladí lidé dostávali jasné zprávy ...)

A S V Od Oprep.

In the novel, the woman who can't get pregnant (the Hannah character) makes a new deal – this time with her roommate (the Ruth character). (Irving, 268)

– téma (*the*); pouze doplňující, nepodstatná informace (připomenutí k ději – „román v románu“)

A S A V Od

And so he'd agreed to introduce her. And in his soggy briefcase he now carried this mysterious book, which, six years ago, he had come close to forcing on Ruth. (254)

In the mirror, Eddie at first failed to recognize his nipples. (Irving, 257)

- téma; kulisa děje

(elipsa) *Eddie took one look at her and assumed that she could beat the shit out of Ted. Indeed, on any squash court of regulation size, she could have.* (Irving, 256)

- réma – doplňující informace k potvrzení

A S V Cs

In her novel, two Exeter girls get pregnant. (Irving, 262)

In the novel, the motivation of the ex-wife to play the role of 'surrogate mom' is suspect. (Irving, 264)

In Ruth's second novel, Before the Fall of Saigon (1985), the so-called Ruth and Hannah characters are roommates at Middlebury during the Vietnam War. (Irving, 268)

In Ruth's new novel, the Ruth character was a recent widow – a novelist named Jane Dash. (Irving, 273)

- téma; kulisa děje

A S V Cs A

In the confounding world of sex, it was one of the few things Ruth was proud of about herself, although Hannah Grant, who was Ruth's best friend, had repeatedly told Ruth that she'd simply been lucky. (Irving, 260)

- téma (*the*); předchází nejednoznačné interpretaci při potenciálním koncovém postavení; kulisa děje, ale i ta zde obsahuje relativně obecně známou informaci: *the world of sex is confounding*

A S V A A

In Ruth's novel, the expelled Exeter girls with a boyfriend in common are taken by one of the girls' parents to the same orphanage of the title. (Irving, 263)

- téma; kulisa děje

A S V Od A

Let's take a look at numbers. Among white union households, Clinton beats you 72 percent to 28 percent. Among white Catholics, again, same margin, 72 percent to 28 percent. (Obama)

– téma i réma poskytují nové informace a mají tak relativně stejnou výpovědní hodnotu, proto by bylo rozdělení na téma/ réma nejednoznačné; návaznost na předchozí kontext (*numbers – 72 percent to 28 percent –* specifikace; *among white union households, among white Catholics –* výčet prvků a jejich vzájemné srovnání); druhá věta (elipsa) je postavena odděleně od (přísudku) věty první, a zároveň má stejnou větnou strukturu, a to pro větší přehlednost a zdůraznění. Klíčovou motivací *fronting* je zde paralelnost obou struktur.

On the other hand, in Wisconsin I won those same voters over Senator Clinton. In Virginia I won those voters over Senator Clinton. In Iowa I won those voters over Senator Clinton. (Obama)

– rémata - výčet prvků, místní zařazení; téma se opakuje pro zdůraznění a zapamatování prvků, ale je na konci, aby se zachovala i jeho důležitost; tematické *those same*

Místní určení + *there*:

In Ruth's novel, there was usually a woman character who was an adventurer – the Hannah character, Hannah called her. (Irving, 268)

– rematizace podmětu dvojným způsobem – kulisové místní určení na začátku a existenciální *there*, které je formálním podmětem; na vlastní rozvitý podmět (*a woman character...the Hannah character*) připadá největší důraz tím, že je přesunut směrem ke konci věty

Několikanásobné místní určení:

And both at the state legislative level and at the federal legislative level, I have always been able to work together with Republicans to find compromise and to find common ground. (Obama)

– téma; téma i réma poskytují nové informace; délka místního určení odpovídá celkově delší a složitější struktuře věty

Metafora + srovnání (kontrast):

In the poker game, Russia appears to believe the fact that Ukraine will have to fold. ... In the chess game, there's more at stake.

(<http://news.bbc.co.uk/2/hi/europe/7828471.stm>)

On the surface, like the poker game, this row is about money – a dispute over prices and contracts, and accusations of politicians seeking personal gain, corruption, and blackmail. Beneath that, the chess game goes on.

(<http://news.bbc.co.uk/2/hi/europe/7828471.stm>)

- téma; specifikace děje

A it V Cs S

... the smell emanating from lactating women, according to one study at least, increases fellow female's sex drive. This could, researchers suggest, be because of the idea that in early communities it would make sense for women to have their children at the same time. (<http://news.bbc.co.uk/2/hi/health/7828456.stm>)

- téma - doplnění nové informace k rématu (zařazení do určitého místa a času)

11.52 Přísluvečné určení času

A S V Od

*When Eddie noticed that Karl was at that moment engaged in introducing **him**, he chose not to listen. (Irving, 259)*

- téma (*Eddie, Karl, that moment*); ale: *him* zdůrazněné odlišným typem písma v textu; forma věty vedlejší; příčina – následek; *him* je rématem vedlejší věty, *not to listen* rématem celého souvětí

Until he heard her whisper, he'd not realized that Ruth had her mother's voice.
(Irving, 259)

- téma (*he, her*); trvání; zdůraznění předmětu

Ruth had been waiting her whole life to meet Eddie O'Hare; from the first time she'd been told about Eddie and her mother, Ruth had wanted to meet him.
(Irving, 259)

- téma (*she, Eddie*) - časové zařazení do minulosti (trvání); zdůraznění předmětu

Now she couldn't bear to watch him walk out on the stage, because he was walking away from her. (Irving, 259)

- kulisa děje

She would never tolerate physical aggression; so far she'd been spared any violent episodes, some of which had befallen her friends. (Irving, 260)

- kulisa děje

But, in several interviews, Ruth had admitted to having a close friendship at Exeter – namely, a girlfriend with whom she'd shared a crush on the same boy.
(Irving, 262)

- téma - specifikace děje – blízké místnímu určení; kulisa děje

He got her pregnant twice, and when they broke up, he tried to date Ruth.
(Irving, 264)

- téma (*they*) – specifikace času; zdůraznění předmětu (*to date Ruth*)

When the war (or the draft) is over, the dutiful roommate, who is a virgin before this dreadful experience, will divorce the boyfriend. (Irving, 269)
He looked at his hands, which were stained from the familiar red ink of his correcting pen (his so-called teacher's favourite), and – even before he peered in his briefcase – he knew that the revisions in red on the manuscript of his

speech would have first run red and then turned to pink on the wet pages.

(Irving, 257)

- téma (*he, his*); kulisa děje; rematizace koncového prvku

Whenever Ruth was introduced to one of Hannah's many boyfriends, if Ruth liked him, she would ask Hannah: 'Did you hear that sound?' (Irving, 271)

- téma; rematizace předmětu

I want to do all the things that will make me feel fulfilled. But whenever I do those things, people think it's a press stunt or something. (L. Lohan) – téma
And the second that you complain about it, they say, 'Well, this is what you wanted, so this is what you're going to get.' (L. Lohan)

I wanted to be a movie star. But movie stars are not what they used to be.

When I was a kid, I thought movie stars were women and men who were in these great films that we still look at now. (L. Lohan)

... I was with this guy Jerry Inzerrillo recently ... And when I saw him, he started complimenting me, telling me how I reminded him of these other actresses. (L. Lohan)

- téma (*him*); následnost; rematizace *started complimenting me*

To think that the machine was at least two and a half large suitcases at the time, and now you have a camera and it takes a picture and you have sound.

(S. Wonder)

- srovnání (*at the time – now*) - kontrast; časové zařazení; kontextová návaznost (*machine – camera*)

This is funny because recently I did a song called... (S. Wonder) – časové zařazení

Well, look, after you lose then everybody writes these anguished columns about why did you lose. After Iowa, everybody said Obama is transforming folks because he's bringing in all these voters we never expected would vote for a black guy. This is the nature of politics.(Obama)

- téma; přirovnání – ironie

When we started off, I think nobody thought that we would ever be where we are today. (Obama)

This was first suggested in the early 1970s by Martha Mc Clintock of Harvard University, and by the late 1990s she had found some evidence to support the hypothesis – but was unable to determine the chemical which had this effect.

(<http://news.bbc.co.uk/2/hi/health/7828456.stm>)

– téma; pokračování (*in the early 1970s – by the late 1990s*); rematizace a zdůraznění koncového prvku

It was not until he was alone in the bathroom that Eddie realized the degree to which ‘repairs’ were in order. (Irving, 257)

- cleft sentence, vytčený prvek je tématem; bez prepozice by věta zněla: *Eddie realized the degree to which ‘repairs’ were in order when he was alone in the bathroom.*

*Ruth felt, for once, that she actually needed to hear Hannah’s opinion. There’d been so many times when Ruth wished that Hannah had **withheld** her opinion. Now, when I need her, where is she?* (Irving, 272)

– zvláštní konstrukce s *there ... when* by formálně byla rématem, ale protože je ve větě kurzívou odlišen jiný prvek (*withheld, is*), leží hlavní důraz na něm; pokud je v textu určitý prvek odlišen kurzívou, pak je většinou rématem

The editor of Ruth’s first two novels, a woman, had died recently, and now this man had succeeded her. (Irving, 255)

Ruth wasn’t shy; Eddie knew this about her from her many interviews. But seeing her, in person – for the first time as an adult – Eddie realized that there was something deliberately small about Ruth Cole. (Irving, 256)

– blíží se adverbialnímu určení podmětu; téma – kontextová závislost; následnost (*seeing her → Eddie realized*)¹⁸

A S V A

¹⁸U participiálních přechodníků je obecně problém určit přesně typ příslovečného určení, protože chybí formální indikátory.

And so he had kept his 'evidence' to himself. But then, when he'd received the invitation to introduce Ruth Cole at the 92nd Street Y, Eddie had decided that of course Ruth wanted to know about her mother! (Irving, 254)

- téma; vztah následnosti; réma je *Ruth wanted to know about her mother*
At Eddie's remark, they roared with laughter. (Irving, 255)

- téma; následnost a příčina (*Eddie made a remark* → *they roared with laughter*); réma je přísudek

Then she was spending a day and a night in Sagaponack with her father, before leaving for Germany and the Frankfurt Book Fair. (After Frankfurt, and the promotion of the German translation, she was expected in Amsterdam, where the Dutch translation had just been published.) (Irving, 270)

- návaznost na předcházející kontext (*Germany, The Frankfurt Book Fair*); následnost; téma na začátku – pro svoji délku, ale také protože na konci věty se nachází delší modifikace

*'So ... **this time**, Hannah had told her, 'the Ruth character and the Hannah character start out as enemies.'* (Irving, 273)

- téma (*this* – zdůrazněné v textu kurzívou – srovnání s nějakým jiným časem v minulosti); důraz na *as enemies*

Usually ... Today supplies are running at 300 million cubic metres.

(<http://news.bbc.co.uk/2/hi/europe/7806870.stm>) – srovnání

When they opened the door, he ran in and „quickly pulled out a knife and started using it on the children,“ ... (<http://news.bbc.co.uk/2/hi/europe/7850323.stm>)

At the official unveiling of Entropa on Thursday, the artwork „came to life“, emitting noises and flashing lights, to general applause – a sound not often heard in the EU Council building in Brussels, says the BBC's Oana Lungescu in Brussels. (<http://news.bbc.co.uk/2/hi/europe/7830498.stm>) – kontextová návaznost (*Entropa* – zmíněno nepřímo v předchozím textu), ale i nová info (*unveiling, on Thursday*)

A S V O d A

Following her reading at the Y, Ruth was spending a day in New York; she'd agreed to several interviews and to some related publicity. (Irving, 270)

- téma (*her*); následnost; rematizace *was spending a day in New York*

A S V

Throughout the novel, the friendship between the Exeter women is tested.

(Irving, 263) - kulisa děje

It is 50 years since the term pheromone was coined, but the jury is still ...

(<http://news.bbc.co.uk/2/hi/health/7828456.stm>) – zvláštní konstrukce, kdy větu lze formálně pozměnit při zachování významu takto: *The term pheromone was coined 50 years ago*; réma *It is 50 years (... still)*.

Here Eddie paused. (Irving, 262) - téma; návaznost na předcházející kontext, bod v posloupnosti dějů (*here*); kulisa děje

"Once the initial contact has been made, chemical signals may then be exchanged," Professor Jacob suggests. "This can lead to further bonding between the pair." (<http://news.bbc.co.uk/2/hi/health/7828456.stm>)

- téma (*the...has been made*); časová následnost

A S V Cs A

But at this point it's so hard for people to even believe that there was a lesson to be learned at all, because they just think I'm wrong. (L. Lohan)

A S V A A

As a child, she's been dressed in an exceedingly girlish fashion by Conchita Gomez, who had sent Ruth off to Exeter with a trunk full of little-girl skirts and dresses, which Ruth hated. (Irving, 266)

- téma; kulisa děje

Ruth had expected Hannah to meet her in the greenroom before the event; now Ruth worried that Hannah would arrive too late to be admitted, although a seat had been reserved for her. (Irving, 261)

These days technology is used so widely in music with sequences and samplers. (S. Wonder)

- téma; kulisa děje, uvádí obecně známou informaci; dlouhá modifikace *in music...*

I would point out, though, for example, that when I voted for a tort reform measure that was fiercely opposed by the trial lawyers, I got attacked pretty hard from the left. (Obama)

- téma i réma nová informace, ale réma je považováno za důležitější, je to důsledek děje počátečního tématu

A+A S V A Od

After he flushed, and the water cleared, he saw with his usual resignation that the quarters had remained in the bottom of the toilet bowl. (Irving, 258)

- téma (*he*); následnost

A A S V A Oprep

Yet now, as Ruth sat on a stool, enduring the stares of the stagehand who was enamored of her breasts – and enduring Eddie’s laborious introduction to her life’s work (poor Eddie was now bogged down in her second novel) – she thought again of her exasperation with Hannah for being late to her reading, or for not showing up at all. (Irving, 271)

- téma; časová souslednost; rematizace koncového prvku

A A S V Oprep

But as soon as Ruth turned her attention to her pending reading – indeed, the second she opened her new novel to the passage she’d chosen to read – the stagehand’s feral gaze once more fell upon her heralded breasts. Ruth thought that he had confused eyes ... (Irving, 272)

A S V Od+Od

But when he redressed himself, he saw that he’d created the most extraordinary wrinkles in both his tie and his shirt, and that his shirt, which had formerly been dress-white, was now a streaked and faded pink. (Irving, 257)

- téma (*he, himself*); následnost; réma: *his shirt was now a streaked and faded pink*

When he looked at his introductory speech, he saw that all his handwritten revisions were erased or blurred beyond recognition, and that the original typescript, which was now offset against a pink background, was notably less clear than it had been. (Irving, 257)

- téma (he); následnost; délka tématu je důvodem pro jeho počáteční pozici

A+A S V A

When he was following her backstage – while most of the others found their way into the audience and their seats – she looked over her shoulder and said to him, ‘An odd place for a wishing well, wasn’t it?’ (Irving, 258)

Since Mr Yushchenko’s victory – after a fraudulent first ballot – relations between Moscow and Kiev have varied between sour and hostile.

(<http://news.bbc.co.uk/2/hi/europe/7828471.stm>)

While insects and animals respond automatically to chemical clues given off by their contemporaries and even have a special organ dedicated to the job of doing so, scientists have struggled to pin down a single component which has such a strong physiological effect on humans.

(<http://news.bbc.co.uk/2/hi/health/7828456.stm>)

– vedlejší i hlavní věta poskytuje novou informaci, ale věta hlavní uvádí na scénu téma, které se bude dále rozvíjet

A S V Oprep Od

When Hannah had first met Ted Cole, she’d said to Ruth: ‘What is that sound?’ (Irving, 271)

The other night he said to Bill Moyers that he has been the target of a smear campaign. (Obama) – téma, kulisa děje

A S V Oprep A

The Hannah character, who is boldness personified, makes a deal with her boyfriend: she’ll marry him and have his baby, so that when he graduates and his student draft deferment expires, he will be protected from the draft under his new draft status – 3A, married with child. (Irving, 268)

Well, oftentimes, you know, I think that he's been going after me hard.

(Obama)

A S V+V Oprep: *When he stopped talking, she leaned forward and whispered in his ear. (Irving, 259)*

A S V Od Oprep

As Eddie O'Hare began to speak about her and her writing, Ruth distracted herself with a familiar and troublesome question: What permanently appealed to her in a man? (Irving, 260)

*Senator Obama, we have to step aside for a moment, but when we come back, we will ask Barack Obama about his plan to change the way Washington works. (Obama) – podobně jako vsuvku lze tento tematický prvek vypustit; vztah k předchozímu kontextu - kontrast (*step aside – come back*)*

A S V Cs

And now Hannah was late! While Ruth tried to watch the TV monitor, where Eddie O'Hare was struggling on and on, she was aware that the sneaky-looking stagehand was watching her. (Irving, 264)

- téma (*Ruth, Eddie*); kulisa děje; časová souslednost

Regardless, Ruth had tested the dress code at Exeter by conforming to the dress code for boys; since then, it had become her style. (Irving, 266)

- téma (*then*); specifikace času v minulosti

By the time it was her turn, the audience would be fast asleep. (Irving, 267)

- téma (*her*); rematizace *fast asleep*

... 'the Ruth character and the Hannah character start out as enemies. In the end, we become friends. I agree it's different, but not very different. (Irving, 273)

- téma; rematizace *friends* (kontrast); preponované časové určení utváří kontrast (*start out as enemies x in the end ... friends*)

... are killed in a plane crash ... At the time of the plane crash, Jane Dash is already a widow – she never remarries – and Eleanor Holt is divorced for the second time. (Irving, 273)

– téma – vztah k předcházejícímu kontextu (*a plane crash – the plane crash*)
I think that occasionally running away and crashing where people can't find you is important. (L. Lohan) – doplňující časová specifikace (frekvence)
This is what I asked for, and in this day and age that's what actually goes on.
(L. Lohan)

– téma; obecné tvrzení, komentář, není nová informace, podobá se vsuvce
Now, Mr. Ayres is a 60 plus year old individual who lives in my neighborhood, who did something that I deplore 40 years ago when I was six or seven years old. By the time I met him, he was a professor of education at the University of Illinois. (Obama)

– téma – vztah k předchozímu kontextu (*Mr. Ayres – him*); nová informace ale k témuž tématu; časová specifikace
Now it may be harder to reach a deal where one has already failed.

(<http://news.bbc.co.uk/2/hi/europe/7828471.stm>)

Before this crisis, Ukrainian support for Georgia during Georgia's war with Russia over South Ossetia was the latest, major irritation to the Kremlin.

(<http://news.bbc.co.uk/2/hi/europe/7828471.stm>)

A+A S V Cs: *At the moment, as Ruth waited to read from her new novel at the 92nd Street Y, Hannah was also late.* (Irving, 261)

A+A S V: *This time, when the young stagehand offered her his stool, she accepted.* (Irving, 261) - porovnání – kontrast

Elipsa: *She had been introduced on many occasions, but never by her mother's former lover.* (Irving, 261) – téma; rematizace a důraz na *her mother's former lover*

A S V Od Co: *Ruth thought that she was too old to consider breast-reduction surgery. But as a teenager she'd begged her father to allow her to have the operation.* (Irving, 267)

– réma; kontrast (*too old x as a teenager*)

A S V Oprep

In Ruth's new novel, the Ruth character was a recent widow – a novelist named Jane Dash. It was the first time that Ruth had written about a writer. (Irving, 273)

– réma; nová informace (*Ruth had written about a writer for the first time*); a writer = téma – vztah k předcházejícímu textu (*a novelist*)

I did. But when I did that shoot, people didn't frown upon it. (L. Lohan)

I mean, I think most of the time he was talking about church and family and faith and scripture ... (Obama) - tematická časová specifikace (trvání); rematizace několikanásobného předmětu

At thirty-six, Ruth had never lived with a man; yet Ruth expected any boyfriend-of-the-moment to be faithful to her while not living with her. (Irving, 260)

In the last debate, you were asked about your relationship with William Ayers, the former '60s radical and you said ... (Obama) – kulisa děje

Over the years, John McCain has broken with his party and risked his career on a number of issues, campaign finance, immigration reform, banning torture. (Obama)

„By starting to understand how the brain responds to human chemicals – how it becomes stressed or de-stressed for instance – we are looking at a future where we could, potentially at least, effectively treat a number of conditions,“ says Ivanka Savic, a neuroscientist at the Karolinska Institute in Stockholm. (<http://news.bbc.co.uk/2/hi/health/7828456.stm>) - shrnutí obsahu tématu

There:

You've just got to go someplace where no one knows you. But it's so impossible for me to actually do that. When I was in Dubai, there was still press lined up around the hotel. (L. Lohan) – réma - příklad, nová info; téma – still...

By Thursday evening there were no reports in other countries of reduced supplies. (<http://news.bbc.co.uk/2/hi/europe/7806870.stm>)

„*We wanted to prove that 20 years after the fall of the iron Curtain, there is no censorship,*“ said the former Czech dissident.

(<http://news.bbc.co.uk/2/hi/europe/7830498.stm>) - rematizace podmětu; časová specifikace

Většina výše uvedených příkladů obsahuje počáteční tematické (tedy nevalenční) příslovečné určení, které uvolňuje postverbální pozici pro réma.¹⁹

11.53 **Příslovečné určení způsobu**

Příslovečné určení vlastního způsobu

A S V Od Co A: *It was already past eight o'clock. Like a large, restless animal in a cage, the enormous audience in the concert hall made their impatient presence felt, although Eddie could no longer see them.* (Irving, 254)

- téma; rematizace předmětu a jeho doplňku; prepozice také z důvodu délky příslovečného určení

A S V Od

Then, more straightforwardly – without mischief – she said, ‘We’ll have dinner after this, I hope – a chance to talk.’ (Irving, 258)

- téma; doplnění slovesa; rematizace předmětu největší výpovědní hodnotou

He will immediately marry the Hannah character, and together they will raise the roommate’s baby. (Irving, 269)

- rematizace přísudku s předmětem; doplnění slovesa

That’s how I met my criminal defense attorney. (L. Lohan)

– téma (explicitní kontextová závislost); uvádí novou informaci

A S V Cs

Yet her smallness was distinct from her height; like Ted, she was athletically compact. (Irving, 256)

- téma (kontextová návaznost); prepozice z důvodu rematizace doplňku podmětu

At the same time, though, I am sort of a speed demon. (L. Lohan)

– téma (explicitní kontextová závislost)

¹⁹ Počáteční pozice není zejména pro příslovečné určení času neobvyklá.

Přísluvečné určeni žřetele

A S V: *As for the two friends having once had a 'crush' on the same boy at Exeter, Eddie couldn't have known, but he guessed – correctly – that Ruth had never had sex at Exeter.* (Irving, 262)

– téma (kontextová závislost – *the two...*); uvádí novou informaci

A S V A: *From the camera's perspective, which was the view from the audience, Eddie wasn't walking away – he was walking toward the audience; he was facing the audience and the crowd.* (Irving, 259) - téma

A S V Oprep: *Ruth both admired and was appalled by Hannah's boldness. For her part, Hannah looked up to Ruth and constantly criticized her.* (Irving, 268)

– téma; srovnání (vztah *Ruth – Hannah*)

A S V Oprep A: *For Ruth's part, she'd stuck to her own rule absolutely.* (Irving, 264) - téma

A S A V: *'In my case, it just never came up.'* (Irving, 264) - téma

A S V Cs

By Ruth's standards – even by more liberal sexual standards than Ruth's – Hannah Grant was promiscuous. (Irving, 261) – téma; doplňující informace
I'm a Cancer, which means I'm maternal and emotional. So in relationships I'm screwed. (L. Lohan)

– téma; uvádí novou informaci

... make some of these products more accessible because it costs them a lot more. In terms of design and the market for accessible products, the kind of people that may be using, may be five or ten percent more and we might lose some of our other customers. (S. Wonder)

– navazuje na předchozí kontext (*products more accessible because it costs – design and the market*) a zároveň poskytuje novou informaci

A A S V Cs: *Well, I think there are a whole host of areas where Republicans in some cases may have a better idea. ... Well, on issues of regulation, I think that*

back in the '60s and '70s, a lot of the way we regulated industry was top down command and control. ... I think that on issues of education ... (Obama)

– navazuje na předchozí kontext (*a whole host of areas - issues*); pojmenování a uvedení příkladu

A S V Od

Not only had they talked with such excitement about the prospect of meeting Eddie O'Hare, but in the case of Ruth's present boyfriend, Ruth had very much wanted Hannah to meet him. (Irving, 272)

– autor klade použitím kurzívy důraz na *present*, čímž se preponované spojení rematizuje; srovnání – *Eddie O'Hare x Ruth's present boyfriend* – *talked with excitement about the prospect of meeting him x very much wanted Hannah to meet him*

So in terms of present day stuff, you must have iPods and things like that. I got the iPod and obviously the reading machine. (S. Wonder)

– návaznost na předchozí text ještě podtržena spojovacím prostředkem (*so*); shrnutí předcházejícího textu (*between 20 years ago and now things are far better ... now you have a camera → present day stuff*)

Some potentially sinister applications have been read into this, particularly as the project was funded by the research section of the US Department of Defense. On a more benign front, one study at least has suggested that some specimens of male sweat can calm women. (<http://news.bbc.co.uk/2/hi/health/7828456.stm>)

– navazuje na předchozí kontext – stejné téma, z jiného úhlu pohledu

Příslovečné určení průvodních okolností

A S V Oprep: *Returning her attention to the small black-and-white screen of the TV monitor, Ruth tried to concentrate on what Eddie O'Hare was saying. (Irving, 261) – téma; kulisa děje*

Children joined adults on the march through Dendermonde ... Along the route, people spoke of their shock, outrage and sadness at the murders.

(<http://news.bbc.co.uk/2/hi/europe/7850323.stm>)

- téma (kontextová závislost – *the march – the route*); kulisa děje

A S V Od Oprep: *Without thinking, he took a sip from Ruth's water glass.*

(Irving, 262)

– téma; doplňující informace

11.54 **Přísllovečné určení příčinnosti**

Přísllovečné určení přípustky

A S V Cs: *Eddie had long rehearsed what he would say to Ruth when they met*

- *'My goodness, how you've grown!' For a comic novelist, he was bad at jokes.*

(Irving, 254)

- téma (nepřímá kontextová závislost); kontrast (*comic novelist* x *bad at jokes*);
rematizace koncového prvku – nová informace

Although Ruth was her father's height, which was not notably short for a woman, she wasn't as tall as Marion. (Irving, 256) – i přísllovečné určení

poskytuje novou informaci, proto je obližné jednoznačně určit téma/ réma

A S A V Od: *Given how little she liked or trusted her instincts with men, Ruth surprisingly believed that she could detect a man's capacity for violence against women on the very first date.* (Irving, 260)

– téma (*she* + shrnutí jejích vlastností z předcházejícího kontextu); kontrast
During John Roberts nomination, although I voted against him, I strongly defended some of my colleagues who had voted for him on the Daily Kos ...
(Obama)

- téma i réma poskytují novou informaci, ale réma jako důležitější část stojí na konci

A S V Od A

Her loathing of her baby's father notwithstanding, she accepts joint custody of their child upon their divorce. (Irving, 269)

- téma (*her* + shrnutí jejích pocitů z předchozího kontextu); délka preponované části; nová informace

"Despite verbal statements from Kiev, Gazprom did not see any money in its account," Gazprom's chief executive Alexei Miller said.

(<http://news.bbc.co.uk/2/hi/europe/7806870.stm>) - i příslovečné určení poskytuje novou informaci, takže nelze jednoznačně určit téma/ réma

Despite the fact that the original high-profile study on these was tainted by a conflict of interest, subsequent studies have shown that androstadienone can send signals to women's brains – although whether this actually changes behaviour is a moot point. (<http://news.bbc.co.uk/2/hi/health/7828456.stm>)

– téma i réma podávají novou informaci, ale téma navazuje na předchozí kontext; pokračování (*the original high-profile study – subsequent studies*)

A S V A

*And, notwithstanding that it was a didactic novel, *The Same Orphanage* was critically acclaimed – in more than twenty-five languages. (Irving, 263) – téma *Senator, for all your efforts to run a post-racial campaign, isn't there still a racial divide in this country that is going to make it very hard for you to get elected president?* (Obama)*

– návaznost na předchozí text – shrnutí jeho hlavního tématu (*efforts to run a post-racial campaign*); rematizace postponovaného podmětu

A S V Cs A: *We've got to work harder because although it's flipped a little bit, we've always been the underdog in this race.* (Obama)

– téma; doplňující informace

Příslovečné určení podmínky

A S V Od

Yet maybe Eddie could steal a moment alone with her; if not, he might be able to suggest a later, more private meeting. (Irving, 258) – téma (návaznost na předchozí kontext); elipsa

If Eddie was going to begin at the beginning, Ruth knew she had better sit down. (Irving, 261)

- preponované příslovečné určení podává také novou informaci

And if she's got a cold, I'll catch it, she thought to herself. (Irving, 265) – téma

He had one of those wispy half-beards, a goatee-in-progress and a mustache as insubstantial as soot. If I neglected my regular wax job, Ruth thought, I could grow a better mustache than that. (Irving, 272)

– rématem vedlejší věty je *I*, rématem celého souvětí je *a better moustache*
She makes him promise that, if the marriage doesn't work out, he'll divorce her – on her terms. (She gets custody of the child; he pays child support.) (Irving, 268) - platnost rématu podmíněna počáteční platností tématu

And take a look at this. ... And if anyone has any doubts, 12 percent of those whites admitted that race was a factor, and they went for Clinton by more than 3-1. (Obama)

– nesděluje novou informaci, pouze uvádí novou informaci; komentář

If Barack Obama is to fulfil his pledge to both keep America safe and observe its system of justice, his administration will have to set up alternative ways of prosecuting them. (<http://news.bbc.co.uk/2/hi/americas/7846203.stm>)

– vztah k předchozímu textu (*Barack Obama – his, fulfil* - vyplnit můžeme jen něco, co už je zmíněno); rematicizace následku/důsledku

Mr McCain released a statement saying that – in the absence of any other process – the tribunals should have been allowed to continue their work.

(<http://news.bbc.co.uk/2/hi/americas/7846203.stm>) – téma (*other*); rematicizace následku

A A S V Od

Whenever Ruth was introduced to one of Hannah's many boyfriends, if Ruth liked him, she would ask Hannah: 'Did you hear that sound?' (Irving, 271)

- rematicizace předmětu; platnost rématu podmíněna platností tématu

„If you stand by your request to remove it,“ he told a Bulgarian diplomat at the ceremony, „of course we will certainly do that.“

(<http://news.bbc.co.uk/2/hi/europe/7830498.stm>)

- téma (*stand by your...*); rematicizace zbytku věty

A S V Od A: *If you'd try dressing like a woman, men might notice you more.*

(Irving, 266) - příslovečné určení i zbytek věty podává nové informace, v obou

částech věty jsou také prvky indikující vztah k předchozímu kontextu (*you, more*), je obtížné určit téma/ réma

A S V Cs:

If Ruth had to pick one thing that most men were utterly stupid about, it was that they didn't seem to know that it was obvious to a woman when a man was staring at her breasts. (Irving, 265) - téma (uvádí příklad – *to pick one thing*)

„If the agreement is not honoured, it means that Russia and Ukraine can no longer be regarded as reliable,“ warns Mr Barroso.

(<http://news.bbc.co.uk/2/hi/europe/7828471.stm>) - téma (*the agreement* – určitý člen, zmínka v předchozím textu), přidaná konstrukce *it means that* klade větší význam na réma *Russia and Ukraine...*

A S V Cs A: *However, without Marion's long waist, Ruth's breasts appeared too big for the rest of her.* (Irving, 258)

A S V A A: *Eddie was still talking about her first novel: With two more novels to go, we'll be here all night!* (Irving, 265)

A S V A: *But movies can change things. If you're fighting with your boyfriend, you can go to the movies and cry it out and leave happy because the ending is happy.* (L. Lohan)

– réma – nové téma na scéně

A S A V Oprep A: *Yet, whenever Ruth and Hannah were together, men generally looked at Hannah first.* (Irving, 265)

A S V Oprep: *What they're looking for is somebody who can pull the country together ... And if I fit the bill, then they will vote for me.* – vztahuje se k předch. textu, uvádí novou informaci

And if I fit the bill, then they will vote for me. If I lose, it won't be because of the race. (Obama)

– téma; vztahuje se k rématu předchozí věty, rématem je zaujmutí postoje (negativní) k obsahu předchozího textu (*the race*)

“If you could genuinely interfere with female hormones in this way and affect the menstrual cycle you could end up with an effective, sniffable

contraceptive.“ (<http://news.bbc.co.uk/2/hi/health/7828456.stm>)

– téma; navazuje na předchozí kontext (in *this way*)

Přísllovečné určení důvodu a účelu

A S V Od

For her reading, Ruth hadn't wanted the jacket; her fans expected the T-shirt, Eddie concluded. And she was definitely a writer with more than mere readers.

(Irving, 258) – téma

For black-tie occasions, Ruth wore a woman's tuxedo. (Irving, 266) – téma/
réma

A S A V Od Oprep: And as a result of successfully evading the draft in this fashion, the man eventually had sex with his mother. (Irving, 270) - téma

Přísllovečné určení příčiny

A S V Od

Since he hadn't been listening to Karl's introduction, Eddie didn't know that Karl and the audience, which was Ruth Cole's audience, were waiting for him.

(Irving, 259) – téma/ réma

When Hannah didn't get into most of them, they'd attended Middlebury.

(Irving, 264) – téma; rematizace následku

Out of boredom, Ruth met the young stagehand's stare, and held it until he looked away. (Irving, 272) – doplňující informace

It was not because she had grown up without a mother that Ruth Cole preferred to wear men's clothes. (Irving, 266) – réma; cleft sentence: *It ... that* rematizuje vedlejší větu příčinnou, která stojí na začátku věty. Důvodem pro tuto konstrukci je předejít nejednoznačné interpretaci. Při normálním slovosledu a tematickém určení příčiny by zněla věta následovně: *Ruth Cole didn't prefer to wear men's clothes because she had grown up without a mother.* Tato konstrukce by ale byla nejednoznačná.

11.55 Přísllovečné určení míry

A S V Od

And aside from lip gloss and a certain kind of colorless lipstick, Ruth didn't wear makeup. (Irving, 267)

– větší důraz kladen na V+Od, ale tematická část také podává novou informaci

I have a different experience and in part have a much more hopeful vision of where America has been and where it can go in the future. (Obama)

– tematické doplnění sdělení

11.6 Větné modifikátory hodnotící obsah sdělení

Větné modifikátory mají díky své vsuvkové povaze relativně velkou poziční mobilitu a nemohou být rématem. Protože jejich iniciální pozice je tedy častá, uvádím jen několik ilustrativních příkladů.

A S V Cs

It was as if she had willed herself to be small. In fact, she was no shorter than the thug on the Madison Avenue bus. (Irving, 256)

But obviously, the goal for talking about this with various people was not necessarily for me to see, but by me getting the information people will hear about it and the possibilities. (S. Wonder)

A S V Od

Yet maybe Eddie could steal a moment alone with her. (Irving, 258)

In fact – and this was no easy accomplishment in the seventies – Ruth managed to get through her college years without having sex either. (Irving, 262)

Naturally, the EU wants to remain on good terms with both Russia and Ukraine – but its frustration is beginning to show.

(<http://news.bbc.co.uk/2/hi/europe/7828471.stm>)

„Once the initial contact has been made, chemical signals may then be exchanged,“ Professor Jacob suggests. „This can lead to further bonding between the pair. Unfortunately all this doesn't seem to leave much room for romance.“ (<http://news.bbc.co.uk/2/hi/health/7828456.stm>)

A A S V Od: *In the novel, naturally, the Ruth character despises her roommate's boyfriend and is traumatized by their single sexual encounter.*

(Irving, 269) - větný modifikátor zde následuje po místním určení

A S V Oprep: *He was the kind of guy Hannah would have called 'cute'; doubtless Hannah would have flirted with him, but Ruth rarely flirted.* (Irving, 264)

A S V Od A

*Yet, unsurprisingly, a few pioneer surrogate mothers attacked the book for misinterpreting **them**.* (Irving, 262)

Usually we supply 390 million cubic metres per day, of which 300 million is transit gas for Europe. (<http://news.bbc.co.uk/2/hi/europe/7806870.stm>)

A S V A A: *In fact, Ruth had graduated from Exeter in the same year as Roe v. Wade decision.* (Irving, 262)

A S V A: *Doubtless there would be a little squash in the barn, and much arguing – about nearly everything – and even some rest.* (Irving, 270)

A A S A V A: *Now, of course, her jackets – even if they were men's jackets – were tailored to fit her figure.* (Irving, 266)

Následující konstrukce je velmi blízká této kategorii, protože sděluje stanovisko autora k jeho výpovědi. Odlišuje se pouze formou: *Now what I think is absolutely true is that Senator Clinton ran good campaigns in ohio, she ran a good campaign in Pennsylvania.* (Obama) Opakováním rématu se mluvčí snaží zdůraznit tento prvek *What I think is true is that I am less familiar with some of these blue collar voters – she is less familiar, they are less familiar with me than they are with her.* Téma uvádí novou informaci.

Podobně vsuvka jako komentář: *And that is unfortunate, because as I've said before, I have strongly denounced those comments that were the subject of so much attention.* (Obama) - explicitní shrnutí obsahu předchozího textu, téma, uvádí informaci, která bude řečena jiným způsobem

Well, Chris, if you look at the general election polls, we are doing better against Jon McCain than Senator Clinton is. (Obama) – téma; uvádí novou informaci; komentář – forma nezačleněného příslovečného určení

12 Přehled ostatních jazykových konstrukcí fungujících jako rematizátory (vyskytujících se ve zkoumaném textu)

12.1 Rematizace podmětu

Rematizace podmětu v počáteční pozici ve větě:

*It's just my clothes – my **clothes** are sexier, ' Hannah had told her.*²⁰ (Irving, 265)

Podmět je nejčastěji tématem a stojí zpravidla před určitým slovesem. Před podmětem obvykle stojí spojovací výrazy, větné modifikátory a příslovečná určení (nejčastěji času nebo místa) navazující na předchozí text nebo sloužící jako východisko sdělení. Rematický podmět vyjadřuje nejčastěji novou informaci sdělení. Zvláštní pozice nebo konstrukce umožňuje také zdůraznění podmětu.

Cleft-sentence: It was/is/has been + S + who/which

Vytčení podmětu je jednou z možností, které vytýkací konstrukce nabízí, a její použití vyžaduje specifické kontextové podmínky.

Preponovaný prvek je rématem a jeho prepozice je důsledkem snahy o jeho rematizaci – při zachování kanonické pozice je podmět významovým jádrem věty. A to i přesto, že preponovaný prvek může být zmíněn v předcházejícím textu, např.:

... but the woman who stepped forward to greet him was not Ruth, nor did she shake Eddie's outstretched hand. It was that awfully nice woman who was one of the organizers at the Y. Eddie had met her several times. (Irving, 254)

²⁰ Rematizované části jsou v textu vždy podtrženy. Slova zde psaná kurzívou tučně, jsou v originálním znění napsána pouze kurzívou, tzn. autor je odlišil z důvodů emfatických. Pro vytčení prvku je v literatuře často používáno také odlišné písmo (kurzíva), v mluveném projevu by znamenalo hlavní přízvuk ležící na takto odlišeném slově.

Karl was a poet; he was also smart, and as tall as Eddie, and he 'd always been immensely kind to Eddie. (It was Karl who was kind enough to include Eddie in many events at the 92nd Street Y, even those that Eddie felt unworthy of – like this one.) (Irving, 255)

It was her new editor who literally pushed Ruth forward to meet Eddie. (Irving, 256)

It had been Hannah to whom Ruth had made her vulgar remark about her father's attractiveness to women... (Irving, 271)

Then someone shook Eddie's outstretched hand ... It was Karl – another of the good people who directed the activities at the Unterberg Poetry Center.

(Irving, 255) - důraz na určitý prvek způsobený přesunutím prvku do

neobvyklé (počáteční) pozice a současně vytvořením zvláštní konstrukce

Podmět je příliš dlouhý: *It irritated Hannah that Ruth didn't rail against her negative reviews as vociferously as Hannah railed against them.* (Irving, 270)

It was always better for Ruth if she avoided spending time with her father alone. (Irving, 270) - cleft-sentence (věta podmínková)

Extrapozice vedlejší věty podmětne

He said it was nonsense to 'mutilate' her 'God-given good figure'. (Irving, 267)

Now it may be harder to reach a deal where one has already failed.

(<http://news.bbc.co.uk/2/hi/europe/7828471.stm>) – délka podmětu

It was an echo of Russian suggestions that the United States had encouraged Georgia to launch its military action to retake control of South Ossetia.

(<http://news.bbc.co.uk/2/hi/europe/7828471.stm>)

It looks likely, therefore, that many inmates will be moved to detention centres in the US. (<http://news.bbc.co.uk/2/hi/americas/7846203.stm>)

... said it was „disappointing“ that some were trying to undermine the diplomas before they had even got off the ground.

(http://news.bbc.co.uk/2/hi/uk_news/education/7847813.stm) – zdůraznění celé obsahové věty, která je formálně podmětem

Signalizaci novosti na scéně vyjadřuje existenciální nebo existenciálně lokativní *there* a slovesa vyjadřující objevení nebo existenci na scéně: ... *and there are plans for so-called „academic Diplomas“*.

(http://news.bbc.co.uk/2/hi/uk_news/education/7847813.stm)

Rematizace podmětu nebo doplňku podmětu odkázáním na něj zájmenem ukazovacím:

She was always friendly and sincere, and she did her best to put Eddie at ease, which was impossible. Melissa – that was her name. She kissed Eddie's wet cheek ... (Irving, 255)

Left-dislocation:

A good moisturizer, the right shampoo and the right deodorant – these would do. (Irving, 267)

Počáteční prvek je tématem (zmínka v předcházejícím textu), podmět je rematizován:

Not just the size but the weight of her breasts had bothered her. (Irving, 267)

Rematizaci podmětu a jeho přesunutí na konec věty lze také pomoci

existenciálního *there*²¹:

And there was always another woman character who held herself back; the less bold character, Ruth called her – the Ruth character, Hannah said.

(Irving, 268) – specifikace (nová, doplňující informace) je ještě zesílena kurzívou

More unmitigated sophistries! Ruth thought to herself. But there was a grain of truth to Eddie's thesis. (Irving, 273) – réma je *a grain of truth*

But there was no sign of similar sentiments in Moscow.

(<http://news.bbc.co.uk/2/hi/europe/7806870.stm>)

– rematizace určení místa - existenciálně lokativní *there* na začátku

Opakování podmětu:

²¹ *There* ovšem není *fronted element*.

Everything you try, everything you do at that age – it's all to find out what moves you. (L. Lohan)

Pseudovytkací konstrukce:

„*What is most important in these talks now is to bring a halt to the political emotions,*“ ... (<http://news.bbc.co.uk/2/hi/europe/7828471.stm>)

- rematizace podmětu ještě zesílena pomocí *What is* a umístěním podmětu až na úplný konec věty, za časové určení; zdůraznění podmětu; téma (*these*); uvádí réma – jeho charakteristika (*to bring a halt... is most important*)

12.2 **Zvláštní konstrukce a jiné prvky na začátku věty**

(vyskytující se ve zkoumaném textu)

Formální stránka přepisu mluveného projevu je zčásti závislá na autorovi, který může některé prvky vyhodnotit jako samostatné jednotky, jiné jako prvky jedné věty, oddělené čárkou. Proto je podle mého názoru nutné přihlédnout k obsahové stránce, kterou lze odvodit logicky, spíše než se na text dívat pouze ze striktně formálního hlediska. Mluvený projev se liší podle toho, při jaké příležitosti se koná, a kdo je mluvčím. Např. projev Baracka Obamy je mnohem přehlednější a formálně správnější než projev Lindsay Lohan. Je ale třeba poznamenat, že pokud došlo např. k neobvyklé otázce, pak se i v projevu Baracka Obamy začaly vyskytovat nepravidelnosti a nekompletnosti struktur, tzn. vliv emocí.

Infinitiv na začátku:

To think that the machine was at least two and a half large suitcases at the time, and now you have a camera and it takes a picture and you have sound.

(S. Wonder) (Kladný) význam této věty lze formálně vyjádřit: *It is unbelievable that ...*

To be able to read information, to read books, magazines, papers, whatever you might need to read. Technology really advanced and made things better.

(S. Wonder) Význam této věty lze vyjádřit: *It is unbelievable that you can read ...* Pozitivní význam ještě posílen výrazy *really advanced, made things better*

Oslovení jako citoslovce údivu – není myšleno vzhledem k nějaké konkrétní osobě:

Man, anything that I can work I'm going to use. (S. Wonder)

... oh my got I forgot the name of my song! (S. Wonder)

Některé jazykové jevy, jako např. zde infinitiv na začátku věty nebo citoslovce údivu jsou omezené na jednotlivé mluvčí, zde Stevie Wonder, opakování – Barack Obama, stejně jako na jednotlivé typy literatury –např. elipsa, porušení větné vazby či oslovení na mluvený projev.

Oslovení konkrétní osoby se nachází se v naprosté většině případů na začátku věty a není větným členem. Toto postavení není překvapivé a nelze je považovat za *fronting*:

Stevie Wonder, it has been a pleasure to meet you, thank you. (S. Wonder)

Senator Obama, welcome to Fox News Sunday. (Obama)

Senator, for all your efforts to run a post-racial campaign, isn't there still a racial divide in this country that is going to make it very hard for you to get elected president? (Obama)

Senator, you say a lot of good stuff. (Obama)

... and Chris, I'm sure you've got people who you serve on a board with ... (Obama)

Senator Obama, we have to step aside for a moment ... (Obama)

Porušení větné vazby:

I got the iPod and obviously the reading machine. Even some things that are not supposed to be accessible, I kind of found my way in and out... (S. Wonder)

Obsahově přímý předmět předcházející věty; jako samostatná jednotka postaven zřejmě z důvodu pauzy a intonace.

I think now, realistically when you can do the things that you need to do, to make it accessible and make it possible, you should just include that in the overall picture. When you have a growing number of people, aging people, that will need things to be more accessible, as well as the hundreds of thousands of blind people in the world. (S. Wonder) – Druhá věta je elipsa, určení

podmínky, které doplňuje podmínkové určení věty první. Bez počátečního *when* by se dala obsahově chápat jako věta oznamovací, protože sděluje informace obecně známé.

The thing with my condition, it is very possible that I might not be eligible for this chip. (S. Wonder) Jinak lze obsah této věty vyjádřit zhruba takto: *You probably know about my condition – I am blind and so it is very possible ...*

Formálně jde o nominální větný člen. Důvodem zjednodušení v takovou konstrukci je fakt, že se obecně ví a vidí to, že Stevie Wonder je slepý, takže to nemusí říkat.

And when you look at the polling that's now being done, post Pennsylvania, about how we match up in a general election, I think Senator Clinton does a couple points better than I do. (Obama) – nezačleněné příslovečné určení; výzva (*Look at the polling ... and you see that ...*); úvod do informace, která má být zdůrazněna

Opakování rématu předchozí věty:

You mean merit pay? – Well, merit pay, ... (Obama) – uvádí téma, které bude dále rozvíjeno

Zdůraznění celé věty:

The fact of the matter is that we have done well among every group because people are less interested in dividing the country along racial lines or regional lines. (Obama) – réma na konci

All I was saying was is the fact that I know somebody, worked with them, had interactions with them, doesn't mean that ... (Obama) – uvádí vysvětlení předchozího tématu

The point I was making was that I've got a lot of ... (Obama)

Negace celé věty:

It's not like I have been winning in states that only have either black voters or Chablis-drinking limousine liberals. We have been winning in places like Idaho. ... (Obama) – mluvčí popírá platnost věty a dokazuje opak

Well, but keep in mind, it's not as if his sermons were constantly political.

(Obama)

Úvod do výčtu prvků nebo příkladu, který vyplývá z předchozího textu – spojovací prostředek:

I guess part of the problem is that the industry seems to be moving almost away from making some products more accessible; for example touch screens are all the rage right now. (S. Wonder)

I don't think – let me just another example. On flag pins, I have worn flag pins in the past. I will wear flag pins in the future. ... (Obama) – on flag pins je přívlastek rozvíjející substantivum věty předchozí (example)

Jiné:

As well as portraying Bulgaria as a toilet, Entropa depicts Romania as a Dracula theme-park and France as a country on strike.

(<http://news.bbc.co.uk/2/hi/europe/7830498.stm>) – výčet prvků se stejnou větněčlenskou

strukturou (několikanásobný předmět – *Entropa depicts/portrays: Romania as a Dracula theme-park, France as a country on strike, Bulgaria as a toilet*);

Preponovaná část je tématem a má spojovací funkci obdobnou konjunktě (*in addition to portraying...*). Je tedy přesunuta na začátek, protože je o jejím

obsahu pojednáváno v předchozím textu; zbytek věty přináší nové informace

ve formě přidání do výčtu prvků a je tedy rématem; k formální změně prvního

slovesa dochází z toho důvodu, aby se předešlo jeho opakování; Výčet prvků

pokračuje i v dalším textu s tím, že je opět pozměněno sloveso, jehož

významová stránka je ale opět velmi podobná: *The Netherlands is shown as a*

series of minarets submerged by a flood ... Germany is shown as a network of

motorways vaguely resembling a swastika ...

(<http://news.bbc.co.uk/2/hi/europe/7830498.stm>)

Well, it takes me about 772 days to prepare for these questions. (Obama)

By the way, in your speech on race, you said that while you haven't heard

these remarks that have been public, that you had heard controversial remarks

from the pulpit. (Obama) Takové nezařaditelné vyjádření je často následováno vedlejší větou (místní, časovou, podmínkovou apod.).

12.3 Rematizace slovesa

Předsazené „do/did“:

The choices we make do affect us, don't they? (Irving, 264)

Besides, he was not her type – if she had a type. (She did have a type, and the type bothered her about herself more than she could say.) (Irving, 265)

She did own the so-called standard little black dress; but Ruth never (except on the hottest summer days) wore a dress. (Irving, 266)

13 *Obtížně zařaditelné příklady*

Eddie had met him three or four times, but he could never recall his name.

What ever his name was, he never remembered that he'd met Eddie before.

(Irving, 255) – příslovečné určení podmínkově přípustkové

Eddie could find no wastebasket in the bathroom; at what he hoped was the height of his all-advised behaviour for the day, he dumped all his change into the toilet. (Irving, 257)

In retrospect, Ruth wondered why 'staying together' had mattered to Hannah, who had spent most of her time at Middlebury with a hockey player with a removable false tooth. (Irving, 264)

It was always better for Ruth if she avoided spending time with her father alone; with a friend – if it was one of Ruth's infrequent but consistently ill-chosen boyfriends – there was someone to run interference. (Irving, 271)

S výše zmíněnými příklady jsem měla problém při určování jejich větněčlenské příslušnosti. Většinou by je ale bylo pravděpodobně možné přiřadit k příslovečnému určení.

14 Častost výskytu větněčlenských struktur u jednotlivých preponovaných větných členů²²

<u>Předmět přímý</u>	<u>Předmět nepřímý</u>	<u>Subject complement</u>	<u>Object complement</u>	<u>Větné modifikátory hodnotící obsah sdělení</u>
Od S V so S V	Oi V S	Cs V S (Cs S V) ²³	Co S V Od	A S V Od A S V Cs A S V Od A A S V Op A S V A A S V A A A A S V Od A A S A V A

<u>PU místa</u>	<u>PU času</u>	<u>PU způsobu</u>	<u>PU příčinnosti</u>	<u>PU míry</u>
A S V Cs A S V Od A S A V Od A S V Od A A S V A S V Od Op A S V Cs A A S V A A A + there	A S V Od A S V Cs A S V A A S V Op A S V A A A+A S V A A + there A S V A S V Od+Od A S V Op Od A S V Op A A S V Od Op A S V Oi A S V Cs A A S V Od A A S V Od Co	A S V Od A S V Cs A S V Op A S V A S V A A S V Op A A S A V A S V Od Co A A S V Od Op A A S V Cs	A S V Od A S V Cs A S V Od A A S V A A S V Op A S V Cs A A A S V Od A S A V Od A S A V Op A A S V A S V A A A S A V Od Op	A S V Od

²² Psáno od nejčastějších po nejméně časté kombinace větných členů.

²³ Závorka znamená, že určité seskupení větných členů je samotné větným členem, např. předmětem přímým. Seskupení se stejnou častostí výskytu jsou označené vždy stejnou barvou.

	A+A S V A+A S V A Od A+A S V Cs A A S V Op A A S V A Op			
--	--	--	--	--

Tabulka: Ve zkoumaném textu se nachází největší počet oznamovacích vět s kombinací větných členů ASVOd. O něco méně je zde pak struktur ASVCs.

Závěr

Z prvků stojících v počáteční pozici tvoří příslovečná určení, zejména s předložkou, naprostou většinu, nejméně častá je tato pozice u sloves. Jedná se hlavně o nominální preponované výrazy, které většinou navazují na předcházející kontext a představují tak nějakou relativně známou informaci, buď odvoditelnou z předchozího kontextu přímo (substantivum – zájmeno), nebo na základě nějakého sémantického, logického či (zřídka) morfologického vztahu. Přesunutí jiného větného členu než podmětu do počáteční pozice ve větě může být doprovázeno S-V inverzí. Preponovaná příslovečná určení jsou nejčastěji fakultativní a tématická. Fakultativní příslovečná určení začleněná do větné stavby (adjunct), zvláště místní a časová, se nacházejí v počáteční pozici (jako kulisa děje) zcela přirozeně, stejně jako větné modifikátory. Příslovečná určení obligatorní jsou v počáteční pozici vnímána jako příznaková, „poutající pozornost“. Příslovečná určení mají obecně nízkou výpovědní hodnotu a pokud mají vyšší výpovědní hodnotu, pak je to většinou informace odvoditelná z předchozího kontextu.

U příslovečného určení začleněného do větné stavby jsou obligatorní prvky méně pohyblivé než prvky fakultativní. To vysvětluje, proč např. kulisová určení místa a času se vyskytují v počáteční pozici často, zatímco příslovečná určení v obligatorní struktuře SVA nebo SVOA se v počáteční pozici vyskytují mnohem vzácněji, podobně jako např. předmět nebo doplněk podmětu.

Z hlediska hodnoty výpovědní dynamičnosti počátečního větného členu v kontextu můžeme větné členy rozdělit podle toho, jaký typ informace poskytují: informace explicitně odvoditelná z předchozího diskurzu; nová, ale zakotvená v nějaké nám známé skutečnosti (situaci, stavu); nová, ale nezakotvená v předcházejícím kontextu, ani v nějaké nám známé skutečnosti; obecně známá; implicitně odvoditelná, kdy autor předpokládá, že čtenář si ji sám logicky odvodí na základě informace z předchozího diskurzu - vztah mezi

preponovaným prvkem a informací z předchozího diskurzu by měl být pravděpodobný a věrohodný.

Nejčastějším vztahem je paralelismus určité syntaktické struktury, který je nápadný tehdy, je-li doprovázen sémantickým paralelismem. Existuje zde poměr odporovacích, srovnání, přirovnání, shoda, souhlas, parafráze, opakování, stejná nebo podobná sémantická role apod.

Důvodem tématického *fronting* bývá často textová návaznost (koheze).

Vedle toho bývá příčinou *fronting* také snaha o zdůraznění určitého prvku ve větě. Kanonické pozice, které umožňují zdůraznění prvku, jsou pozice iniciální (jako začátek tvrzení) a pozice finální (obsahující obvykle informační jádro věty). Pokud bychom náhle přerušili projev, pak prvky stojící na konci věty by byly pro posluchače pravděpodobně lépe připomenutelné než výrazy v pozici iniciální, protože proběhne menší časová i myšlenková vzdálenost od slov předcházejících. To je patrně také nevědomý důvod toho, proč se na konci věty nacházejí obvykle výrazy s největší výpovědní hodnotou. Výskyt určitého větného členu v iniciální pozici, který se ale v počáteční pozici obvykle nenachází, vždy způsobuje buď zdůraznění jeho samého, nebo zdůraznění prvku jiného. Většinou se společně se zdůrazněným počátečním větným členem objevuje ve větě také jiný prvek s největší informační hodnotou, který nese buď novou nebo kontrastující informaci.

Preponovaný prvek může být členem určité skupiny, která je zmíněna v předchozím diskurzu.

Fronting umožňuje seřazení větných členů ne podle jejich syntaktické funkce, která je vázána na určité kanonické pozice ve větě, ale podle toho, co autor zamýšlí zdůraznit a vyzdvihnout. Pokud autor umístí do počáteční pozice takový větný člen, že jeho postavení v takové pozici je neobvyklé, pak je na takový větný člen obrácena pozornost. Ne vždy ovšem musí být tento prvek zvýrazněn natolik, aby se stal rématem. Samozřejmě s přesunutím určitého větného členu do počáteční pozice proběhne i změna postavení ostatních větných členů. Podle toho, jaký efekt autor míní vyvolat, má pak možnost

měnit strukturu věty. Důvody pro *fronting* jsou tedy velmi různorodé: snaha o rematicizaci a zdůraznění podmětu (či predikátu), který je posunut do koncové pozice; důvody emotivní, jako hyperbola nebo údiv; přesunutí největší sdělné hodnoty (a tedy prvku, který ji nese), na konec věty, čímž se dostane do počáteční pozice prvek jiný, neobvyklý; snaha o lepší přehlednost a jednoznačnost; zdůraznění; návaznost na předcházející kontext (odpověď na otázku, doplňující informace o nějakém prvku, parafráze, anaforické zájmeno apod.). Pokud je preponovaný prvek rématem, pak bývá něčím nápadný a „má zaujmout“. Vztah k předchozímu kontextu může být: odporovací poměr (např. nesplnění určitého předpokladu), identita (neurčitý – určitý člen), zesílení vlastnosti apod. Preponovaný prvek může představovat úvod k určité informaci (nové nebo už známé), může uvádět příklad, výčet, porovnání, nové téma (které se buď dále rozvíjí nebo souvisí s tématem předcházejícím), novou informaci, která se ale už dále nerozvíjí, specifikovat (místo, počet), uvádět kontrast, ale také sám jej představovat, nebo být pouhou kulisou děje (místa, času).

Autor se u *fronting* neřídí předem danými pravidly pro obvyklý pořádek slov ve větě, protože by při jejich kanonickém seskupení v některých případech nedocílil požadované interpretace významu nebo míry důležitosti zamýšlené informace.

Summary

The first part of this diploma thesis represents the theoretical section, which is based on the relevant linguistic literature available. It begins with the definition of and introduction into the main theme of the thesis - *fronting*. Various topics are closely related to the main theme and some of them are looked into here: word order (the main attention throughout the whole thesis is paid to the declarative clause) – its grammatical, semantic, emotive and emphatic functions, the functional sentence perspective and its relation to the word order (context-dependent / –independent discourse) and the influence of the rhythm and relative length of word expressions in clause on the word order. Each clause constituent is described from the point of view of *fronting*, i.e. its description refers only to members which are situated in the initial position. The greatest attention is paid to the adverbial, another important clause constituent described is object in the initial position. Separate section is devoted to examples demonstrating the basic possibilities of context-dependence. The inversion as the next surveyed subject is another factor which influences the word order. I tried to suggest the word order changes related to *fronting*. Another separate section outlines negative expressions in the initial position. The second part of this diploma thesis represents the practical section, which is based on my analysing the chosen English texts from fiction, journalism and the spoken language. I divided the clause members into classes and specified them by determining if they belong to the theme/ rheme of a sentence. I expressed the results in numbers and percents. The third part of the thesis is created by listing examples of *fronting* and their linguistic analysis – I discover if they are part of the theme/ rheme of a sentence, what conditions led to *fronting*, etc. The examples are again divided into clause constituent classes and the types of the members' sequence they are part of. An extra section is devoted to special language constructions in the initial position. My findings are summarized in the final conclusion.

Bibliografie

Primární literatura:

Czechs apologise for hoax EU art (story from BBC NEWS, 15 January 2009):
<http://news.bbc.co.uk/go/pr/fr/-/2/hi/europe/7830498.stm>

The human smell: a powerful force? (C. Murphy, story from BBC NEWS, 15 January 2009): <http://news.bbc.co.uk/go/pr/fr/-/2/hi/health/7828456.stm>

IRVING, J. *A Widow for One Year*. London : Black Swan, 1999. ISBN 0-552-14668-4.

Lindsay Lohan (L. Hutton): <http://www.interviewmagazine.com/film/lindsay-lohan/>

Philips's profits hit by downturn (story from BBC NEWS, 26 January 2009):
<http://news.bbc.co.uk/go/pr/fr/-/2/hi/business/7850484.stm>

Russia shuts off gas to Ukraine (story from BBC NEWS, 1 January 2009):
<http://news.bbc.co.uk/go/pr/fr/-/2/hi/europe/7806870.stm>

Stevie Wonder interview (R. Taylor, 30 January 2009):
http://news.bbc.co.uk/2/hi/programmes/click_online/7861818.stm

Strategy behind Europe's gas game (J. Rodgers, story from BBC NEWS, 14 January 2009): <http://news.bbc.co.uk/go/pr/fr/-/2/hi/europe/7828471.stm>

Transcript: Obama on 'FNS' (27 April 2008):
<http://www.foxnews.com/politics/elections/2008/04/27/transcript-obama-on-fns/>

University doubts over Diplomas (story from BBC NEWS, 26 January 2009):
http://news.bbc.co.uk/go/pr/fr/-/2/hi/uk_news/education/7847813.stm

Vigil for Belgium creche victims (story from BBC NEWS, 25 January 2009):
<http://news.bbc.co.uk/go/pr/fr/-/2/hi/europe/7850323.stm>

What next for Guantanamo inmates? (R. Lister, story from BBC NEWS, 23 January 2009): <http://news.bbc.co.uk/go/pr/fr/-/2/hi/americas/7846203.stm>

Sekundární literatura:

DUŠKOVÁ, L. *Mluvnice současné angličtiny na pozadí češtiny*. Praha :

Academia, 1988. ISBN 80-200-1073-4.

HUDDLESTON, R., PULLUM, G.K. *The Cambridge Grammar of the English Language*. Cambridge University Press, 2002.

QUIRK, R., et al. *A Comprehensive Grammar of the English Language*.

London : Longman, 1985.

<http://facta.junis.ni.ac.rs/lal/lal98/lal98-02.pdf>